

EEN ONDERZOEK NAAR DE JAARREKENINGEN VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN

De groeiende druk van het sociaal domein

Opdrachtgevers: VNG | Divosa | NDSD

nieuwe
perspectieven

BDO

INHOUD

Samenvatting	3	4.4.1 Lasten naar gemiddeld besteedbaar inkomen binnen het sociaal domein	39
1. Inleiding	5	4.4.2 Lasten naar gemiddeld besteedbaar inkomen binnen de andere sectoren	40
1.1 Leeswijzer	6	4.4.3 Lasten naar gemiddeld besteedbaar inkomen totaal	40
1.2 COVID-19	7	4.5 Lasten gemeenten bij indeling naar aandeel fictief budget sociaal domein	42
2. Baten gemeenten in rekening 2018 en 2019	8	4.5.1 Lasten naar aandeel fictief budget sociaal domein binnen het sociaal domein	43
2.1 Batenstijging in 2019	9	4.5.2 Lasten naar aandeel fictief budget sociaal domein binnen de andere sectoren	43
3. Landelijk beeld jaarrekeningen gemeenten 2019 en het meerjarig perspectief	12	4.5.3 Lasten naar aandeel fictief budget sociaal domein totaal	44
3.1 Sociaal domein: lasten in rekening 2018 en 2019	14	4.6 Lasten gemeenten bij indeling naar SCP-typen	46
3.1.1 Inkomen & Participatie	15	4.6.1 Lasten bij indeling naar SCP-typen, krimpende plattelandsteden	47
3.1.2 Samenkracht & Burgerparticipatie	17	4.6.2 Lasten bij indeling naar SCP-typen, krimpende plattelandsgemeenten	47
3.1.3 Jeugd	18	4.6.3 Lasten bij indeling naar SCP-typen, krimpende plattelandsteden en -gemeenten totaal	48
3.1.4 Maatschappelijke ondersteuning	23	4.7 Conclusie	50
3.1.5 Volksgezondheid	25	5. Conclusies	52
3.2 Andere gemeentelijke clusters: lasten in rekening 2018 en 2019	26	5.1 Totale nettolasten van het sociaal domein stijgen in 2019 met € 1,4 miljard	53
3.2.1 Cultuur & Onderwijs	27	5.2 Cluster Jeugd lost Inkomen & Participatie af als tweede cluster qua omvang: het structureel tekort loopt op	53
3.2.2 Infrastructuur & Leefomgeving	27	5.3 Cluster Maatschappelijke ondersteuning kent de grootste absolute stijging van nettolasten	54
3.2.3 Bestuur & Veiligheid	27	5.4 Sinds 2015 zijn de nettolasten voor het sociaal domein gestegen met € 4,7 miljard	54
3.3 Conclusie	27	6. Methodische verantwoording	55
4. Rekeningen 2018 en 2019 in categorieën van gemeenten	29	6.1 Gegevensbronnen	56
4.1 De financiële ontwikkelingen in categorieën van gemeenten	30	6.2 Toerekening van overhead aan de beleidsmatige taakvelden (tot 2017: functies)	56
4.2 Lasten gemeenten bij indeling naar grootte	31	6.3 Fictieve budget jeugd en lasten jeugd	58
4.2.1 Lasten naar inwonersaantal binnen het sociaal domein	31	6.4 Onderscheiden categorieën gemeenten	59
4.2.2 Lasten naar inwonersaantal binnen de andere sectoren	32	Leden projectgroep	60
4.2.3 Lasten naar inwonersaantal totaal	32	Colofon	61
4.3 Lasten gemeenten bij indeling naar het aandeel jongeren	35		
4.3.1 Lasten naar jongerenaandeel binnen het sociaal domein	35		
4.3.2 Lasten naar jongerenaandeel binnen de andere sectoren	36		
4.3.3 Lasten naar jongerenaandeel totaal	36		
4.4. Lasten gemeenten bij indeling naar gemiddeld besteedbaar inkomen	38		

Samenvatting

Dit rapport brengt de financiële situatie van het gemeentelijk sociaal domein in beeld. We hebben de 355 gemeentelijke jaarrekeningen van 2019 geanalyseerd en vergeleken met het jaar ervoor. Op onderdelen zijn de uitkomsten in een meerjarig perspectief geplaatst.

In dit rapport worden de volgende conclusies getrokken:

In het hele land begrotingstekorten als gevolg van sociaal domein

Duidelijk is dat in het hele land gemeenten kampen met tekorten: 80% van de 352 gemeenten verwacht in 2021 een begrotingstekort. De hoge nettolasten van het sociaal domein vormen hiervoor de belangrijkste reden. In eerdere analyses van de nettolasten van het sociaal domein werd al duidelijk dat deze tussen 2015 en 2018 flink zijn gestegen.¹ In 2019 stegen deze nog eens met € 1,4 miljard (6,5%). Dit is circa € 400 miljoen méér dan de stijging van circa € 1,0 miljard die voor 2019 verwacht werd.

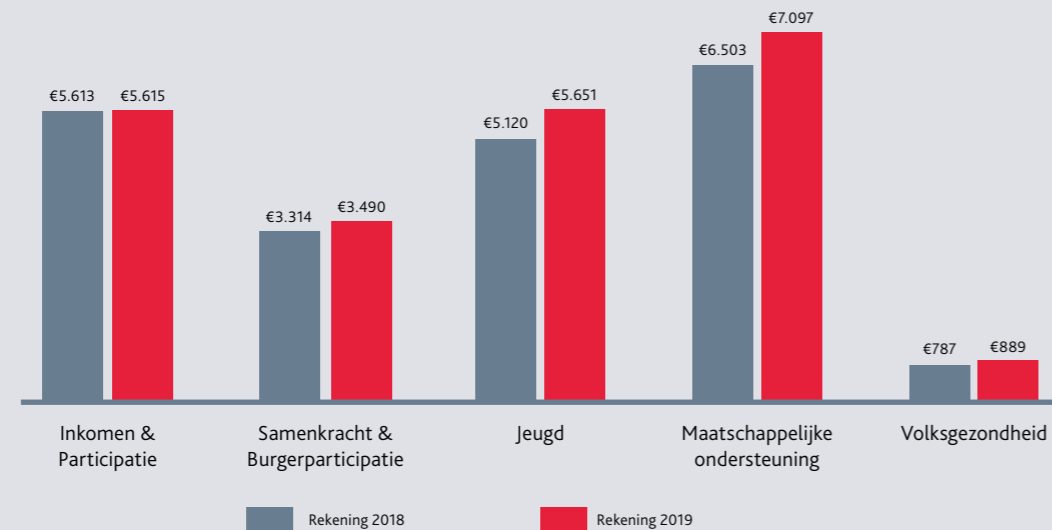
Nettolasten sociaal domein stijgen over de volle breedte

In 2019 wordt over de volle breedte van het sociaal domein een stijging van de nettolasten geconstateerd. Net als in voorgaande jaren stijgen de nettolasten op het gebied van jeugd hard in 2019. De nettolasten voor jeugd nemen toe met € 531 miljoen, ofwel 10,4%. Opvallend is dat waar in voorgaande jaren met name de lasten van jeugd fors stegen, in 2019 een stijging over de volle breedte optreedt. Voor maatschappelijke ondersteuning is dat bedrag zelfs groter dan voor jeugd. Hier stijgen de nettolasten in 2019 met € 594 miljoen, ofwel 9,1%. Deze lastenstijging heeft verschillende oorzaken. Enerzijds maken meer inwoners gebruik van maatschappelijke ondersteuning, onder andere als gevolg van de invoering van het abonnementstarief en vergrijzing. Anderzijds stijgen de lasten van de zorg zelf ook. De stijging van het jeugdbudget blijkt tevens uit onderzoek van AEF.² Dat de lasten in het cluster *Inkomen & Participatie* slechts beperkt stijgen hangt grotendeels samen met de daling van het aantal mensen dat gebruik maakt van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw).

Figuur 1 (op pagina 4) geeft een overzicht per cluster van de gerealiseerde gemeentelijke nettolasten in het sociaal domein. De clusters *Jeugd* en *Maatschappelijke ondersteuning* laten in 2019 de grootste stijging zien.

¹ <https://www.bdo.nl/nl-nl/nieuws/2021/bdo-benchmark-nederlandse-gemeenten-2021-financiele-situatie-onhoudbaar-ps-dzb-bmz-gem-lo-21>.

² Andersson Elffers Felix 2020, Stelsel in groei.

Figuur 1 - Gerealiseerde gemeentelijke lasten in sociaal domein 2018 en 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

Lastenontwikkeling sociaal domein drukt op gemeentelijke reserves

Het sociaal domein drukt zwaar op de gemeentelijke rekeningen. We zien dan ook dat de totale netto-lasten van gemeenten stijgen van € 21,3 miljard in 2018 naar € 22,7 miljard in 2019. Een direct gevolg hiervan is dat het eigen vermogen van gemeenten daalt. Dit bedroeg in 2018 nog € 30 miljard, in 2019 is de omvang van het eigen vermogen gedaald naar € 29 miljard. Hieruit kan worden opgemaakt dat de stijging van gemeentelijke baten niet voldoende opweegt tegen de stijging van de gemeentelijke lasten. Hierdoor teren gemeenten in op reserves en daarmee tegelijkertijd op het weerstandsvermogen waarmee risico's kunnen worden opgevangen.

Lasten per inwoner stijgen in kleinere én grotere gemeenten

Zowel kleine als grote gemeenten kennen een stijging van lasten per inwoner tussen de 5% en 8%. Een uitzondering hierop vormen de vier grootste gemeenten. Ook daar stijgen de lasten per inwoner, maar deze stijging bedraagt 'slechts' 1,1%. De nettolasten per inwoner zijn bij de G4 daarentegen wel het hoogst.

1. Inleiding

Net als de afgelopen jaren wordt de financiële druk op de gemeenten groter als het gaat om het sociaal domein. Met enige regelmaat komen de tekorten van gemeenten in de media. Deze rapportage bevat de financiële analyse van de situatie in het gemeentelijk sociaal domein in 2019. Dit gebeurt op basis van de jaarrekeningen van vrijwel elke Nederlandse gemeente op basis van cijfers van het CBS. In die cijfers ontbreken drie gemeenten (Lansingerland, Vijfheerenlanden en Vlissingen), die data hebben wij naderhand toegevoegd. Duidelijk is dat in 2019 de financiële positie van gemeenten verder onder druk is komen te staan. Dit leidt tot een verdere vermindering van veerkracht. Gemeenten hebben gezamenlijk een verlies gemaakt van 747 miljoen, tegenover 'slechts' 130 miljoen over 2018. Het structureel en reëel evenwicht is zoek. Als gevolg van deze verliezen daalde het eigen vermogen van gemeenten van 30 miljard in 2018 naar 29 miljard in 2019.³

De weergave in deze rapportage beperkt zich tot wat er feitelijk is gebeurd. Waar een cijfermatige analyse mogelijk is, wordt die gegeven en soms wordt verwezen naar beleidsinhoudelijke analyses. Dit onderzoek concentreert zich op verschillen tussen de jaarrekeningen van 2018 en 2019. Waar mogelijk wordt dit in een meerjarig perspectief geplaatst.

Voor een meerjarige vergelijking is het nodig om dezelfde berekening van de overheadkosten (algemene ondersteuning) van eerdere jaren mee te nemen in het totaal.

1.1. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt begonnen met de toelichting op de baten vanuit het gemeentefonds, lokale belastingen.

In 3.1 worden de vijf lastenclusters van het sociaal domein besproken, namelijk:

- ▶ Inkomen & Participatie (i);
- ▶ Samenkracht & Burgerparticipatie (ii);
- ▶ Jeugd (iii);
- ▶ Maatschappelijke ondersteuning (iv);
- ▶ Volksgezondheid (v).

In 3.2 komen de lasten in de andere clusters aan bod. Dat gebeurt meer algemeen; de zes clusters die het gemeentefonds onderscheidt worden samengevoegd tot drie:

- ▶ Cultuur & Onderwijs;
- ▶ Infrastructuur & Leefomgeving;
- ▶ Bestuur & Veiligheid.

Het landelijke beeld wordt in hoofdstuk 4 verder gespecificeerd door de verschillende onderdelen van lasten in te delen naar de volgende categorieën:

- ▶ inwonertal (4.2);
- ▶ aandeel jongeren in de bevolking (4.3);
- ▶ gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen (4.4);
- ▶ 'fictief budget' sociaal domein (4.5);
- ▶ SCP-typologie (4.6).

Binnen deze categorieën wordt wederom onderscheid gemaakt tussen de clusters uit het sociaal domein en de andere clusters, zoals besproken in hoofdstuk 3.

In hoofdstuk 5 worden de voorgaande hoofdstukken kort samengevat, ten slotte wordt in hoofdstuk 6 de methode verantwoord.

1.2. COVID-19

In deze rapportage worden af en toe voorspellingen gedaan over 2020 en verdere jaren. De verwachting is dat de druk op gemeenten verder zal toenemen door de impact van COVID-19. Op het moment werken verschillende gemeenten aan impact- en scenario-analyses en is de verwachting dat de impact op de clusters *Inkomen & Participatie*, *(Jeugd)zorg* en *Maatschappelijke ondersteuning* groot zal zijn. Hierbij kan gedacht worden aan toenemende werkloosheid en mogelijk

meer uitkeringen, etc. Op dit moment zijn de financiële gevolgen nog niet te overzien. Derhalve is geen verdere analyse gedaan op de gevolgen van COVID-19 voor de gemeentelijke lasten. Hierin rust de vraag in hoeverre het Rijk de gemeenten ondersteunt om de klappen op te vangen.

Er zit binnen het sociaal domein verschil in uitgaven die meer of minder conjunctuurgevoelig zijn. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van de uitkeringen vs. de kostenontwikkeling bij de Wmo.

³ <https://www.bdo.nl/nl-nl/nieuws/2021/bdo-benchmark-nederlandse-gemeenten-2021-financiele-situatie-onhoudbaar-ps-dzb-bmz-gem-lo-21>.

2. Baten gemeenten in rekening 2018 en 2019

Als eerste zal in dit hoofdstuk de ontwikkeling van de gemeentelijke baten van de totale begroting worden besproken. Hiervoor wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van 2018 op 2019. De batenstijging in 2019 is beschreven en in een meerjarig perspectief geplaatst. De baten van gemeenten zijn in 2019 met 6,3% gestegen ten opzichte van 2018. Deze extra baten komen door verhogingen van het gemeentefonds, de onroerende zaakbelasting (OZB) en een verhoging van de overige eigen middelen (OEM). Deze laatste stijging is met name opvallend omdat de OEM in 2018 nog daalden.

2.1 Batenstijging in 2019

In 2019 stijgen de baten van gemeenten met 2.217 miljoen. Dit komt neer op een procentuele stijging van 6,3% van 2018 op 2019. Het gemeentefonds kende een groei van 29.302 miljoen in 2018 naar 31.036 miljoen 2019 (5,9%). In figuur 2 is te zien dat de gemeenten vooral afhankelijk zijn van baten uit het gemeentefonds, deze baten maken 82,9% van de totale baten uit. Andere baten komen uit lokale belastingen en parkeerbaten.

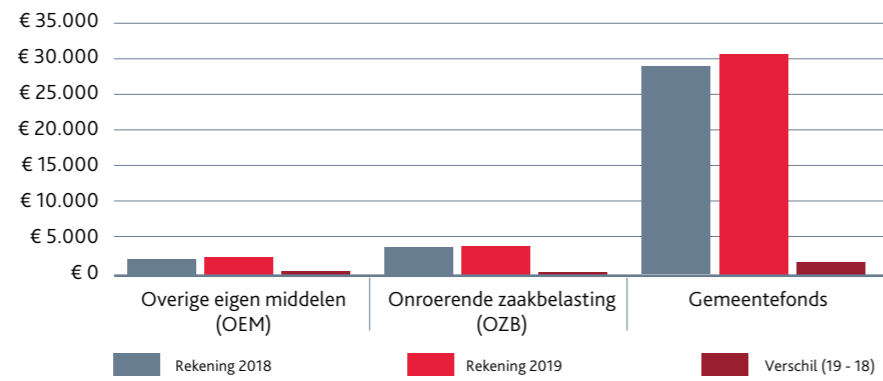
Alle andere bronnen van algemene middelen zijn veel kleiner dan het gemeentefonds, waardoor zij het financiële beeld minder beïnvloeden:

- ▶ De 'onroerendezaakbelasting (OZB)' steeg van 3.825 mln. in 2018 naar 3.973 mln. in 2019, oftewel met 3,9%;
- ▶ De 'overige eigen middelen (OEM)' steeg van 2.113 mln. in 2018 naar 2.448 mln. in 2019, oftewel met 15,8%. Dit staat in contrast met de daling van 7,7% van de OEM van 2017 op 2018. Tot de OEM behoren onder andere de taakvelden 'mutaties reserves' en 'resultaat van de rekening van baten en lasten'. De omvang van de mutaties reserve en het resultaat van de rekening van baten en lasten ligt hoger dan in 2018. De gemeenten onttrokken per saldo circa 300 miljoen meer aan hun reserves. Dit heeft ten gevolge dat de reserveposities van gemeenten verzwakken. De vraag welke correlatie bestaat tussen het sociaal domein en het onttrekken van reserves door gemeenten is geen onderdeel van dit onderzoek.

Tabel 1 en figuur 2 (op pagina 10) geven een overzicht van de veranderingen van 2018 op 2019 van het gemeentefonds, de OZB en de OEM.

	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %	Vershil (18 - 17) %
Overige eigen middelen (OEM)	€ 2.113	€ 2.448	€ 335	15,8%	-7,7%
Onroerendezaak- belasting (OZB)	€ 3.825	€ 3.973	€ 148	3,9%	2,9%
Gemeentefonds	€ 29.302	€ 31.036	€ 1.734	5,9%	5,5%
Totaal	€ 35.240	€ 37.457	€ 2.217	6,3%	

Tabel 1 - Baten uit gemeentefonds, OZB en overige eigen middelen in Rekeningen 2018 en 2019 in mln. en % verschil 2017-2018. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Rapport Bruno Steiner 2019, de rekening opgemaakt! en eigen bewerking)

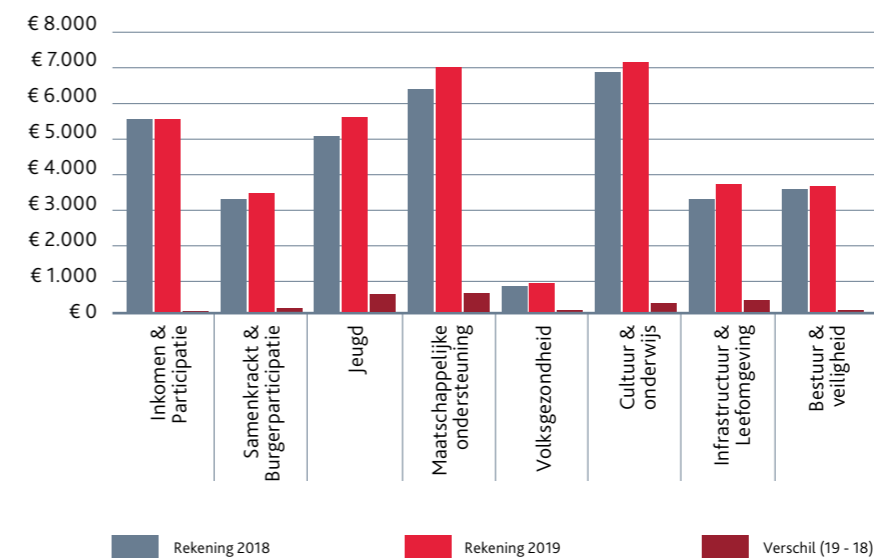

Figuur 2 - Inkomsten uit gemeentefonds, OZB en overige eigen middelen in Rekeningen 2018 en 2019 in mln. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

3. Landelijk beeld jaarrekeningen gemeenten 2019 en het meerjarig perspectief

In dit hoofdstuk wordt het landelijk beeld van de jaarrekeningen van Nederlandse gemeenten in 2019 geschetst. De jaarrekeningen worden vergeleken met de resultaten van het onderzoek van Bruno Steiner uit 2018 en waar mogelijk worden de verschillen toegelicht. Figuur 3.1 toont voor heel Nederland de *gerealiseerde* gemeentelijke lasten in 2018 en 2019 en het verschil tussen beide jaren. We lichten dat in paragraaf 3.1 toe voor het sociaal domein, oftewel de clusters *Inkomen & Participatie*, *Samenkracht & Burgerparticipatie*, *Jeugd*, *Maatschappelijke ondersteuning* en *Volksgesondheid*. In paragraaf 3.2 zijn de andere sectoren toegelicht, namelijk *Cultuur & Onderwijs*, *Infrastructuur & Leefomgeving* en *Bestuur & Veiligheid*.

Figuur 3.1 - Lasten in sociaal domein en andere clusters in rekeningen 2018 en 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

3.1 Sociaal domein: lasten in rekening 2018 en 2019

Tabel 2 toont voor heel Nederland de *gerealiseerde* gemeentelijke lasten in het sociaal domein voor 2017 tot en met 2019 en het verschil tussen de laatste twee jaren. De nettolasten van het sociaal domein als geheel van alle gemeenten hielden ten opzichte van de totale lasten van gemeenten gelijke tred met voorgaand jaar met een stijging van 0,2%. Zij groeiden tot 60,7% van het totaal. De totale lasten van het sociaal domein stegen van 21.337 miljoen in 2018 naar 22.743 miljoen in 2019, oftewel 6,6%. De lasten van het cluster *Jeugd* bleven in trend met voorgaande jaren bovengemiddeld stijgen. Daarbij zijn ook de lasten van de clusters *Maatschappelijke ondersteuning* en *Volksgezondheid* gestegen. Daarin is Maatschappelijke ondersteuning wat betreft de absolute stijging het meest toegenomen en *Volksgezondheid* is in procentuele stijging het meest toegenomen. In de navolgende subparagrafen is dit per cluster toegelicht.

	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %
Inkomen & Participatie	€ 5.848	€ 5.613	€ 5.615	€ 2	0,0%
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 3.167	€ 3.314	€ 3.490	€ 176	5,3%
Jeugd	€ 4.566	€ 5.120	€ 5.651	€ 531	10,4%
Maatschappelijke ondersteuning	€ 6.127	€ 6.503	€ 7.097	€ 594	9,1%
Volksgezondheid	€ 762	€ 787	€ 889	€ 102	13,0%
Totaal sociaal domein	€ 20.470	€ 21.337	€ 22.743	€ 1.406	6,6%
Totaal nettolasten	€ 33.786	€ 35.240	€ 37.457	€ 2.217	
<i>Aandeel sociaal domein in totaal</i>	<i>60,6%</i>	<i>60,5%</i>	<i>60,7%</i>	<i>0,2%</i>	

Tabel 2 - Lasten in sociaal domein in Rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

Sinds invoering van de drie decentralisaties in 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor het uitvoeren van taken op het gebied van werk, zorg en jeugd. Inmiddels zijn er vijf jaren verstreken en heeft het sociaal domein zich ontwikkeld tot het zorgenkind van veel gemeenten. In tabel 2A wordt weergegeven hoe de nettolasten van het sociaal domein zich in de periode 2015 - 2019 hebben ontwikkeld. Er zijn twee zaken die voornamelijk opvallen. Het aandeel van het sociaal domein kent een grote stijging tussen 2016 en 2017, dit wordt grotendeels verklaard door de introductie van het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor gemeenten. Daarna blijft het aandeel van het sociaal domein stabiel. Dit betekent dat de nettolasten in de andere sectoren relatief gezien net zo hard stijgen als de nettolasten van het sociaal domein. Het tweede dat opvalt is het verschil in omvang van de nettolasten tussen het jaar 2015 en het jaar 2019. In vijf jaar tijd is de omvang van het sociaal domein met € 4,7 miljard gestegen. Dit betekent een stijging van circa 25%.

	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019
Sociaal domein	€ 18.030	€ 18.632	€ 20.470	€ 21.337	€ 22.743
Andere sectoren	€ 14.452	€ 14.633	€ 13.316	€ 13.902	€ 14.714
Totaal nettolasten gemeenten	€ 32.481	€ 33.265	€ 33.786	€ 35.240	€ 37.457
<i>Aandeel sociaal domein in totaal</i>	<i>55,5%</i>	<i>56,0%</i>	<i>60,6%</i>	<i>60,5%</i>	<i>60,7%</i>

Tabel 2A - Lasten in sociaal domein in Rekeningen 2015 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 tot en met 2019, Bruno Steiner 'Ruimte en Risico's' (2018), Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

3.1.1 Inkomen & Participatie

Het cluster *Inkomen & Participatie* bestaat uit drie onderdelen:

- ▶ 'Inkomensregelingen'. Dit zijn lasten voor de apparaatskosten van de bijstand en voor het minimabeleid (programma en apparaat);
- ▶ 'Begeleide participatie'. Dit zijn vooral lasten voor de werkvoorzieningen (Wsw);
- ▶ 'Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk'.

Dit is het enige cluster in het sociaal domein dat van 2018 op 2019 nagenoeg geen lastenstijging laat zien.

In het onderdeel 'inkomensregelingen' is een lichte stijging van de lasten te zien. Deze stegen van 1.937 mln. in 2018 naar 1.969 mln. in 2019, oftewel een stijging van 1,7%. Deze stijging is relatief klein, maar is opvallend gezien de daling van 8,9% die plaatsvond van 2017 op 2018. Zowel in 2018 als 2019 bleek er een overschot op het BUIG-budget.⁴ Dit zorgde voor een daling van de lasten van 8,9% van 2017 op 2018. Het is daarom opvallend dat in 2019 de lasten alsnog stegen.⁵ Daarentegen is er een toenemende daling van de lasten te zien voor de 'begeleide participatie'. De oorzaak hiervan is te vinden in het feit dat de Wsw is afgebouwd, en een stijging van de begeleidingskosten van mensen die aan het werk zijn gekomen met een loonkostensubsidie.

De lasten voor 'begeleide participatie' daalden tussen 2017 en 2018 al met 2,9% en deze daling zet zich door van 2.731 mln. in 2018 tot 2.633 mln. in 2019, ofwel een daling van 3,6%. Het laatste onderdeel 'arbeidsparticipatie' heeft daarentegen een stijging van de lasten van 945 mln. in 2018 naar 1.013 mln. in 2019, een toename van 7,2%. Eerder stegen de lasten van de 'arbeidsparticipatie' al met 3,9% van 2017 op 2018.

Gezien het feit dat de 'begeleide participatie' een daling van 98 mln. heeft, ten opzichte van een totale stijging van 100 mln. voor de andere twee onderdelen, komt het nettoverschil van het cluster *Inkomen & Participatie* tussen 2018 en 2019 uit op 0,0%. Tabel 2B geeft de ontwikkelingen van 2017 tot en met 2019 weer.

Lasten 'Inkomen & Participatie' (incl. AO)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %	Vershil (18 - 17) %
Inkomensregelingen	€ 2.126	€ 1.937	€ 1.969	€ 32	1,7%	-8,9%
Begeleide participatie	€ 2.811	€ 2.731	€ 2.633	€ -98	-3,6%	-2,9%
Arbeidsparticipatie	€ 910	€ 945	€ 1.013	€ 68	7,2%	3,9%
Totaal 'Inkomen & Participatie' (incl. AO)	€ 5.848	€ 5.613	€ 5.615	€ 2	0,0%	-4,0%

Tabel 2B - Lasten cluster 'Inkomen & Participatie' in rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln. inclusief algemene ondersteuning en % verschil 2017-2018. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

4 Divosa Factsheet Bijstandsbudget (macrobudget BUIG): vooruitblik 2020-2021, terugblik 2019.

5 Nader onderzoek hiernaar valt buiten de scope van dit rapport.

3.1.2 Samenkracht & Burgerparticipatie

Het cluster *Samenkracht & Burgerparticipatie* betreft algemene voorzieningen, soms de 'Oe lijn' of 'voorliggende voorzieningen' genoemd. Dit cluster steeg procentueel minder sterk ten opzichte van het gehele sociaal domein, namelijk 5,3% versus 6,6%. Desalniettemin is een stijging te zien ten opzichte van voorgaande jaren. Zo stegen de lasten van 2017 op 2018 met 4,6% ten opzichte van de 5,3% van 2018 op 2019. In de jaren 2015-2017 stegen deze lasten ook minder dan gemiddeld of daalden zelfs. De procentuele stijging van 4,6% naar 5,3% komt voort uit het onderdeel 'taakveld samenkracht en burgerparticipatie'. Van 2017 op 2018 steeg deze met 3,9% ten opzichte van 4,9% van 2018 op 2019. Daarentegen bleef de procentuele stijging van het onderdeel 'wijkteams' gelijk op 6,1%. Tabel 2C geeft de ontwikkelingen weer.

Lasten 'Samenkracht & Burgerparticipatie' (incl. AO)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %	Vershil (18 - 17) %
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 2.097	€ 2.178	€ 2.285	€ 107	4,9%	3,9%
Wijkteams	€ 1.070	€ 1.136	€ 1.205	€ 69	6,1%	6,1%
Totaal 'Samenkracht & Burgerparticipatie' (incl. AO)	€ 3.167	€ 3.314	€ 3.490	€ 176	5,3%	4,6%

Tabel 2C - Lasten cluster 'Samenkracht & Burgerparticipatie' in rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning en % verschil 2017-2018. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

3.1.3 Jeugd

Het cluster *Jeugd* bestaat uit twee taakvelden binnen het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)⁶, namelijk:

Maatwerkdienstverlening 18- (6.72)	Geëscaleerde zorg (18-) (6.82)
Tot dit taakveld behoren vormen van jeugdhulp die door de gemeenten als individuele (niet vrij toegankelijke) voorziening worden aangemerkt, waaronder begrepen: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Begeleiding 18-, jeugd- en opvoedhulp; ▶ Jeugd-GGZ; ▶ Jeugdzorg aan verstandelijk beperkten; ▶ Vervoer (18-); ▶ PGB Jeugd; ▶ Persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf voor de doelgroep 18-; en ▶ Jeugdzorg-plus (gesloten jeugdhulp). 	Tot dit taakveld behoren maatregelen gericht op de opvang en het verbeteren van de veiligheid van kinderen en jeugdigen 18- met inbegrip van maatwerkdienstverleningsmaatregelen voor jeugdigen die in de desbetreffende opvang-voorzieningen verblijven: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kinderbeschermingsmaatregelen, aanpak kindermishandeling; ▶ Jeugdreclassering; ▶ Opvang (18-); ▶ Vrouwenopvang/huiselijk geweld (Veilig Thuis) (18-); ▶ Beschermd wonen (18-); ▶ Programma's rond verstaving (18-); ▶ PGB Jeugd; ▶ Individuele maatwerkdienstverlening voor jeugdigen 18- in opvangvoorziening; ▶ Zorg die wordt verleend in het kader van de Wet verplichte ggz en de Wet zorg en dwang; en ▶ Ouderbijdragen.

Het cluster *Jeugd* werd in eerdere jaren al uitgebreid onderzocht door zijn grote aandeel in het sociaal domein. Ook in dit rapport is aandacht gegeven aan de onderliggende cijfers om de groei in lasten beter te kunnen achterhalen. Het cluster laat een stijging van de kosten zien van 5.120 mln. in 2018 naar 5.651 mln. in 2019. Dit is een toename van 10,4%. Van 2017 op 2018 stegen de lasten nog met 12,1%. Er is dus een procentuele daling van de stijging te zien ten opzichte van eerdere jaren. Van 2017 op 2018 kende het cluster *Jeugd* de grootste stijging in de nettolasten. Dit was in dat jaar bijna drie keer zo veel als het gehele sociaal domein. Van 2018 op 2019 kent dit cluster de op een na grootste stijging binnen het sociaal domein. Procentueel steeg het cluster *Volksgezondheid* het meest met bijna 3 procentpunt meer dan het cluster *Jeugd*, respectievelijk 13,0% en 10,4%. Het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* kwam hierbij op een derde plek met een procentuele stijging van 9,1%. Dit geeft een eerste indicatie dat druk op de gemeentelijke budgetten toeneemt op meer gebieden dan alleen jeugd. De toenemende lasten van de clusters *Volksgezondheid* en *Maatschappelijke ondersteuning* zullen in hun respectievelijke subparagrafen verder besproken worden.

⁶ Iv3-Informatievoorschrift-2020 Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen.

Voor het cluster *Jeugd* is het grootste verschil te zien in het onderdeel 'Geëscaleerde zorg 18-'. Hierin was een stijging van de lasten te zien van 2,4% van 2018 op 2019. Van 2017 op 2018 was deze stijging echter 11,7%. Ondanks de gestegen kosten, is een daling te zien van de procentuele stijging ten opzichte van het voorgaande jaar. Ook bij het onderdeel 'Maatwerkdienstverlening 18-' was er een lichte daling van de procentuele stijging ten opzichte van het voorgaande jaar. Van 2017 op 2018 was deze stijging 12,2% en van 2018 op 2019 was dit een stijging van 11,9%. Beide groeipercentages lijken onder andere het resultaat van een hoger beroep op jeugdzorg en hogere kostprijzen. Hoe deze twee componenten zich tot elkaar verhouden, is in deze rapportage niet onderzocht. Uit onderzoek van AEF blijkt echter dat de groeipercentages inderdaad het resultaat zijn van een hoger beroep op jeugdzorg én hogere kostprijzen.⁷ In tabel 2D staan de ontwikkelingen van 2017 tot en met 2019 op een rij.

Lasten 'Jeugd' (incl. A0)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %	Vershil (18 - 17) %
Maatwerkdienstverlening 18-	€ 3.842	€ 4.310	€ 4.822	€ 512	11,9%	12,2%
Geëscaleerde zorg 18-	€ 725	€ 809	€ 829	€ 20	2,4%	11,7%
Totaal 'Jeugd' (incl. A0)	€ 4.566	€ 5.120	€ 5.651	€ 532	10,4%	12,1%

Tabel 2D - Lasten cluster 'Jeugd' in rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning en % verschil 2017-2018. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

De ontwikkeling van de lasten in het cluster *Jeugd* past in de meerjarige trend zoals weergegeven in tabel 2E. In alle jaren was de groei van de lasten voor het cluster *Jeugd* duidelijk hoger dan van het overige sociaal domein. Wel is te zien dat dit verschil in groei van lasten respectievelijk lager is dan voorgaande jaren. Waar in 2018 de groei bijna drie keer zo hoog was als het totaal sociaal domein (12,1% t.o.v. 4,2%), is deze in 2019 minder dan twee keer zo groot (10,4% t.o.v. 6,6%). Deze verandering geeft niet aan dat de groei van het cluster *Jeugd* lijkt te eindigen, maar dat meerdere clusters in het sociaal domein groeien. Hierin heeft de groei van lasten van het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* een groot aandeel. Voor het totale sociaal domein was de groei van 2017 op 2018 vrijwel gelijk aan de groei van het totaal andere clusters, namelijk 4,2% en 4,4%. In 2019 is het sociaal

⁷ Andersson Elffers Felix 2020, Stelsel in groei.

domein echter wel uitgelopen op de andere clusters met bijna een procentpunt, respectievelijk 6,6% en 5,8%. De afgelopen jaren is jeugdzorg de grootste factor geweest in de kostenstijgingen voor gemeenten, uit dit onderzoek blijkt dat andere onderdelen van het sociaal domein een steeds grotere factor spelen, al blijven de kosten voor de *jeugd* ook doorstijgen.

Lasten (incl. algemene ondersteuning)	Rekening 2016 t.o.v. 2015	Rekening 2017 t.o.v. 2016	Rekening 2018 t.o.v. 2017	Rekening 2019 t.o.v. 2018
Cluster 'Jeugd'	6,7%	17,5%	12,1%	10,4%
Sociaal domein excl. Jeugd	2,5%	7,9%	2,0%	5,4%
Totaal sociaal domein	3,3%	9,9%	4,2%	6,6%
Totaal andere clusters	1,3%	-9,0%	4,4%	5,8%
Totaal alle uitgaven	2,4%	1,6%	4,3%	6,3%

Tabel 2E - Veranderingen van gemeentelijke lasten (incl. algemene ondersteuning) sinds 2015. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 t/m 2019 en eigen bewerking)

Voor het cluster jeugd is tevens een ander kengetal onderzocht dat de toename van de lasten per jongere illustreert. In tabel 2F zijn deze lasten vanaf 2015 te zien met daarbij de procentuele ontwikkeling van jaar op jaar en cumulatief. Ondanks dat de procentuele stijging van lasten, uitgedrukt per jongere tot 18, van jaar op jaar lijkt te dalen, waaronder van 12,2% (2018) naar 11,8% (2019), blijkt het dat cumulatief de stijging van lasten blijft doorzetten. Te zien is dat in 2019 de procentuele ontwikkeling cumulatief tot bijna 59% gestegen is ten opzichte van 2015. Let wel, de lasten zijn afgezet tegen alle jongeren, niet alleen diegenen die een beroep doen op jeugdzorg of andere ondersteuning zoals de Wmo. Door de vergrijzing daalt het aantal jongeren tot 18 jaar met een half procent per jaar, terwijl de bevolking als geheel jaarlijks met circa driekwart procent stijgt. Dit verklaart de afwijkende percentages zoals besproken in tabel 2E.

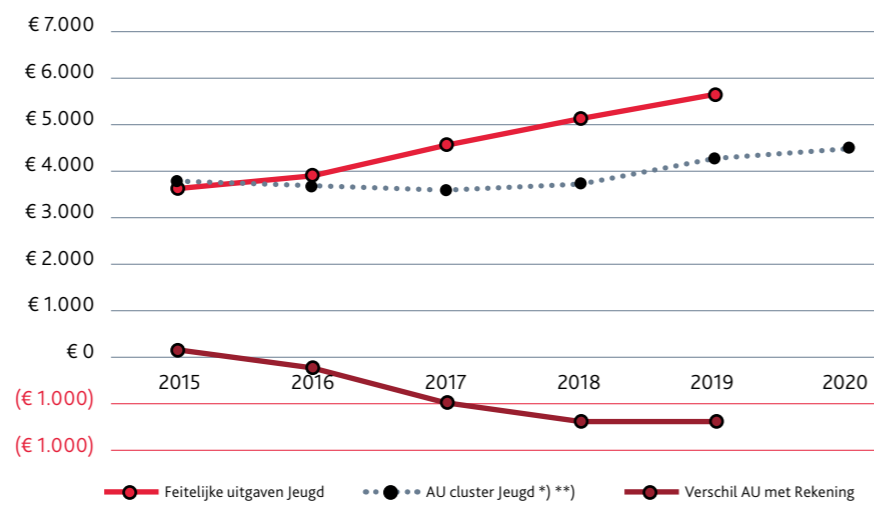
Lasten (incl. algemene ondersteuning)	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019
Cluster 'Jeugd'	€ 1.062	€ 1.137	€ 1.341	€ 1.505	€ 1.683
Procentuele ontwikkeling (jaar op jaar)		7,1%	17,9%	12,2%	11,8%
Procentuele ontwikkeling (cumulatief)		7,1%	26,3%	41,7%	58,5%

Tabel 2F - Gerealiseerde lasten cluster 'Jeugd' (incl. algemene ondersteuning) in euro per jongere tot 18 jaar. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 t/m 2019 en eigen bewerking)

De stijgingen van de lasten voor het cluster *Jeugd* zijn dusdanig gegroeid dat het fictieve budget, afgeleid van de oude verdeling van het gemeentefonds, er geen gelijke tred mee houdt. Dit geldt voor de jaren 2015-2019, maar in figuur 3.2 is te zien dat dit ook waarschijnlijk is voor 2020. Zoals eerder benoemd moet hierbij wel een *COVID-19-disclaimer* worden opgenomen dat door deze crisis de gevolgen in 2020 slechter te voorspellen zijn. In 2015 was er nog een klein overschot, maar over de jaren is er een tekort ontstaan van 1.399 miljoen in 2019. Van 2018 op 2019 blijft het tekort voor *Jeugd* voor het eerst in jaren nagenoeg gelijk. Dit behoeft echter nadere duiding. In de meicirculaire 2019 van het gemeentefonds is opgenomen dat gemeenten in 2019 incidenteel € 400 miljoen extra ontvangen voor het cluster *Jeugd* en in 2020 en 2021 telkens € 300 miljoen *incidenteel*. In 2018 werd al verwacht dat dit nog steeds een tekort van circa 1.000 miljoen zou gaan opleveren. Uit tabel 2G en figuur 3.2 blijkt echter dat het tekort nog groter is, namelijk 1.399 miljoen. Hierin zijn de extra incidentele middelen vanuit het gemeentefonds verwerkt. Het structurele tekort voor het cluster *Jeugd* is derhalve in 2019 ruim 1,7 miljard, zoals AEF (Andersson Elffers Felix 2020, Stelsel in groei) eind 2020 ook al concludeerde.

	Feitelijke uitgaven Jeugd	AU cluster Jeugd *) **)	Vershil AU met Rekening
2015	€ 3.643	€ 3.758	€ 115
2016	€ 3.886	€ 3.651	€ -235
2017	€ 4.566	€ 3.578	€ -988
2018	€ 5.120	€ 3.715	€ -1.405
2019	€ 5.651	€ 4.252	€ -1.399
2020		€ 4.489	

Tabel 2G - Gerealiseerde lasten cluster 'Jeugd' 2015/19, Algemene uitkering sociaal domein onderdeel jeugd en het verschil tussen beide, in miljoen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015/19, gemeentefondscirculaires 2015/19 en eigen bewerking)
*) Vanaf 2019 is een groot deel van de Integratie-uitkering (IU) jeugd opgenomen in de algemene uitkering (AU).
**) Inclusief extra middelen 'jeugd': 400 miljoen in 2019 (meicirculaire 2019, p.14).

Figuur 3.2 - Gerealiseerde lasten cluster 'Jeugd' 2015/19, Algemene uitkering sociaal domein onderdeel jeugd en het verschil tussen beide, in miljoenen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015/19, gemeentefondscirculaires 2015/19 en eigen bewerking)
 *) Vanaf 2019 is een groot deel van de Integratie-uitkering (IU) jeugd opgenomen in de algemene uitkering (AU).
 **) Inclusief extra middelen 'jeugd': 400 miljoen in 2019 (meicirculaire 2019, p.14).
 ***) De bedragen in figuur 3.2 zijn deels gebaseerd op de meicirculaire 2019 en wijken daarmee licht af van de bevindingen van dit rapport.

3.1.4 Maatschappelijke ondersteuning

Het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* bestaat uit drie taakvelden binnen het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)⁸, namelijk:

Maatwerkvoorzieningen (Wmo) (6.6)	Maatwerkdienstverlening 18+ (6.71)	Geëscaleerde zorg 18+ (6.81)
<p>Tot dit taakveld horen materiële voorzieningen om zelfstandig te kunnen functioneren (Wmo) voor mensen met fysieke beperkingen die op basis van een beschikking verstrekt worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Huisautomatisering (domotica); ▶ Woningaanpassingen; ▶ Hulpmiddelen; ▶ Overige voorzieningen gehandicapten; ▶ Eigen bijdragen; en ▶ Parkeerbeleid invaliden (inclusief leges). <p>Niet tot dit taakveld behoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Maatwerkvoorzieningen Wmo voor personen die in een opvangvoorziening verblijven. 	<p>Tot dit taakveld behoort dienstverlening aan individuele cliënten met een beperking (fysiek/psychisch), die zelfstandig wonen en die ondersteuning behoeven in de vorm van beschikbare uren op basis van een toekenningsbeschikking:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Individuele begeleiding; ▶ Huishoudelijke verzorging; ▶ Respijtzorg ten behoeve van mantelzorgers; ▶ Individuele vervoer; ▶ Financiële tegemoetkoming voor personen met fysieke beperking, een psychische of psychosociale beperking van daarmee verband houdende extra kosten; ▶ Schuldhulpverlening; ▶ Pgb Wmo; en ▶ Eigen bijdragen. <p>Tot dit taakveld behoren niet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Immateriële voorzieningen die verstrekt worden aan cliënten die gebruikmaken van opvang en beschermd wonen, deze horen thuis onder taakveld 6.81. 	<p>Tot dit taakveld behoren alle opvang- en beschermd wonen-voorzieningen met inbegrip van eventuele maatwerkdienstverlening en maatwerkvoorzieningen voor personen die in de betreffende opvang-voorzieningen verblijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vrouwenopvang, aanpak huiselijk geweld (veilig thuis); ▶ Beschermd wonen voor personen met psychische of psychosociale problemen; ▶ Inloopfunctie GGZ; ▶ Maatschappelijke opvang voor cliënten met een meervoudige problematiek, waaronder verslaving; ▶ Wmo-maatwerkdienstverlening en -maatwerkvoorzieningen bij opvang; en ▶ Zorg die wordt verleend in het kader van de Wet verplichte ggz en de Wet zorg en dwang.

Eerder in deze rapportage werd al duidelijk dat het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* een stijging van de lasten laat zien van 9,1%, van 6.503 miljoen in 2018 naar 7.097 miljoen in 2019. De stijging ligt boven het gemiddelde van 6,6% voor het gehele sociaal domein. Tevens bleek dat het cluster de grootste absolute stijging heeft binnen het sociaal domein, namelijk 594 mln.

⁸ Iv3-Informatievoorschrift-2020 Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen.

Deze opvallende ontwikkeling is te herleiden naar de drie taakvelden binnen het cluster:

- ▶ Het eerste taakveld 'maatwerkdienstverlening (Wmo)' heeft binnen dit cluster de grootste procentuele stijging van de lasten met 17,5% van 2018 op 2019. Dit is opmerkelijk gezien het feit dat de procentuele stijging van 2017 op 2018 slechts 0,5% was;
- ▶ Ook het tweede taakveld 'Maatwerkdienstverlening 18+' heeft een stijging van de kosten met een verschil van 427 mln. van 2018 op 2019, oftewel 12,9%, ten opzichte van 6,5% van 2017 op 2018. Ondanks dat deze procentuele stijging lager ligt dan die van 'Maatwerkvoorzieningen (Wmo)', is de absolute stijging van dit taakveld het grootst. Daardoor draagt het taakveld 'Maatwerkdienstverlening 18+' het meest bij aan de totale stijging van de lasten van het cluster *Maatschappelijke ondersteuning*. Het abonnementstarief lijkt een grote oorzaak van deze stijging te zijn, uit de monitor abonnementstarief Wmo blijkt dat de toename van 2018 naar 2019 12,7% was wat betreft het aantal cliënten dat gebruik maakte van Hulp bij het Huishouden⁹. Deze post kent de grootste stijging. Echter, er vallen ook andere onderdelen onder, zoals Wmo-voorzieningen. Daarnaast is de eerdergenoemde vergrijzing een oorzaak van deze stijging.
- ▶ Het laatste taakveld 'Geëscaleerde zorg 18+' heeft een relatief positieve ontwikkeling. Hierin is nog steeds een stijging van de kosten te zien, maar deze was met 2.518 mln. in 2018 op 2.565 mln. in 2019 slechts 1,8%. Van 2017 op 2018 was deze stijging nog 7,3%.

In tabel 2H is de ontwikkeling van de lasten van 2017 tot en met 2019 weergegeven.

Lasten 'Wmo' (incl. A0)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %	Vershil (18 - 17) %
Maatwerkdienstverlening (Wmo)	€ 687	€ 690	€ 811	€ 121	17,5%	0,5%
Maatwerkdienstverlening 18+	€ 3.093	€ 3.295	€ 3.722	€ 427	12,9%	6,5%
Geëscaleerde zorg 18+	€ 2.347	€ 2.518	€ 2.565	€ 47	1,8%	7,3%
Totaal 'Wmo' (incl. A0)	€ 6.127	€ 6.503	€ 7.097	€ 594	9,1%	6,1%

Tabel 2H - Lasten cluster 'Maatschappelijke ondersteuning' in Rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

Tot slot laten we de lastenontwikkeling per volwassene zien in tabel 2I, de voornaamste doelgroep van de Wmo.¹⁰ Van 2018 op 2019 is de absolute stijging van de lasten € 38,- per volwassene. Dat is een stijging van 8,0%. Hierbij is de bevolkingsgroei en daarmee de stijging van het aantal volwassenen met 1% niet meegerekend. Dit is de reden voor het lagere percentage van 8,0% dan de 9,1% in tabel 2G. Hieruit wordt duidelijk dat de vergrijzing tevens een effect heeft op de stijging van de lasten.

Lasten 'Wmo' (incl. A0)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18) %
Maatwerkdienstverlening (Wmo)	€ 50	€ 50	€ 58	16,5%
Maatwerkdienstverlening 18+	€ 226	€ 239	€ 267	11,8%
Geëscaleerde zorg 18+	€ 172	€ 183	€ 184	0,6%
Totaal 'Wmo' (incl. A0)	€ 448	€ 472	€ 510	8,0%

Tabel 2I - Gerealiseerde lasten cluster maatschappelijke ondersteuning (incl. algemene ondersteuning) in euro per volwassene (18 jaar en ouder). (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2015 t/m 2019 en eigen bewerking)

3.1.5 Volksgezondheid

Binnen het hoofdtaakveld *Volksgezondheid* en *Milieu* bevindt zich een taakveld *Volksgezondheid*. Dit behoort tot het sociaal domein. De overige taakvelden hebben voornamelijk betrekking op milieu en vallen derhalve niet onder het sociaal domein.

De lasten in het cluster *Volksgezondheid* zijn eerder in het verslag opgenomen. Dit heeft te maken met de stijging van de kosten van 787 mln. in 2018 naar 889 mln. in 2019, oftewel een absolute stijging van 102 mln. en procentueel 13,0%. Van 2017 op 2018 maakte dit cluster zowel absoluut als procentueel de kleinste stijging mee, respectievelijk 25 mln. en 3,3%. Voor 2019 geldt echter dat de absolute stijging van 102 miljoen tevens een aandeel heeft in de stijging van de totale lasten van het sociaal domein. Daarbij is de procentuele stijging van 13,0% de grootste van het sociaal domein.

9 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/30/monitor-abonnementstarief-Wmo-tweede-rapportage-2020>.

10 Er zijn wat beperkte uitzonderingen op de leeftijdsgrens, bijvoorbeeld of rolstoelen middels de Wmo ook aan jongeren kunnen worden verstrekt.

Lasten 'Volksgezondheid' (incl. AO)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %
Volksgezondheid	€ 762	€ 787	€ 889	€ 102	13,0%
Totaal 'Volksgezondheid' (incl. AO)	€ 762	€ 787	€ 889	€ 102	13,0%

Tabel 2J - Lasten cluster 'Volksgezondheid' in Rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

3.2 Andere gemeentelijke clusters: lasten in rekening 2018 en 2019

Het totaal van de gerealiseerde lasten voor de clusters buiten het sociaal domein groeide minder sterk dan het sociaal domein, namelijk met 5,8% ten opzichte van 6,6%. In deze subparagraaf gaan we nader in op de verschillende clusters, zij het minder gedetailleerd dan bij het sociaal domein. Hierin onderscheiden we:

- ▶ Cultuur & Onderwijs;
- ▶ Infrastructuur & Leefomgeving;
- ▶ Bestuur & Veiligheid.¹¹

Het totaal aandeel van deze sectoren is licht gedaald van 39,5% in 2018 naar 39,3% in 2019. In tabel 2K staan de lasten van deze sectoren van 2017 tot en met 2019 op een rij.

	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Vershil (19 - 18)	Vershil (19 - 18) %
Cultuur & Onderwijs	€ 6.970	€ 6.976	€ 7.284	€ 308	4,4%
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 3.081	€ 3.330	€ 3.730	€ 400	12,0%
Bestuur & Veiligheid	€ 3.265	€ 3.597	€ 3.699	€ 102	2,8%
Totaal	€ 13.316	€ 13.903	€ 14.714	€ 811	5,8%
Totaal alle lasten	€ 35.240	€ 35.240	€ 37.457	€ 2.217	
<i>Aandeel andere sectoren in totaal</i>	<i>39,4%</i>	<i>39,5%</i>	<i>39,3%</i>	<i>-0,2%</i>	

Tabel 2K - Lasten in andere sectoren in rekeningen 2017 tot en met 2019 in mln., inclusief algemene ondersteuning. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019, Bruno Steiner 'De rekening opgemaakt!' (2019) en eigen bewerking)

3.2.1 Cultuur & Onderwijs

De lasten in het cluster *Cultuur & Onderwijs* betreffen een scala van voorzieningen, zoals schouwburgen, musea en amateurkunst, sport, recreatie en openbaar groen, onderwijshuisvesting en onderwijsachterstandenbeleid. De lasten zijn van 6.976 mln. in 2018 gestegen naar 7.284 mln. in 2019, oftewel 4,4%. Dit is een stijging ten opzichte van 2017-2018, toen de lasten nagenoeg gelijk bleven (0,1% stijging). Uit achterliggende cijfers blijkt dat *binnen* het cluster de lastenontwikkeling van de diverse onderdelen sterk uiteenliep. De lasten voor onderwijs bijvoorbeeld (vooral *onderwijshuisvesting*) daalden met 112 miljoen, dat is ruim 7% minder. Aan de andere kant stegen de lasten voor *cultuurpresentatie*, *cultuurproductie* en *cultuurparticipatie* en *openbaar groen* en (*openlucht*)recreatie met 76 miljoen respectievelijk 59 miljoen (5% resp. 6% erbij).

3.2.2 Infrastructuur & Leefomgeving

Ook het cluster *Infrastructuur & Leefomgeving* is divers samengesteld: verkeer en vervoer, parkeren, riool en reiniging, havens¹² en waterwegen, openbaar vervoer, milieubeheer, ruimtelijke ordening, en bouwen en wonen. De totale lasten stegen van 3.330 mln. in 2018 naar 3.730 mln. in 2019, oftewel 12,0%. Ook hier is een groei te zien ten opzichte van de toename van 8,1% van 2017 op 2018.

3.2.3 Bestuur & Veiligheid

Het cluster *Bestuur & Veiligheid* omvat de lasten voor het publieke bestuur (college en gemeenteraad), burgerzaken, en openbare orde en veiligheid. In totaal zagen we een lichte toename van de lasten van 3.597 mln. in 2018 naar 3.699 mln. in 2019, oftewel 2,8%. Hier zien we een afname in de procentuele stijging van de kosten ten opzichte van het voorgaande jaar. Toen was de procentuele stijging nog 10,2%.

3.3 Conclusie

Het aandeel van het sociaal domein als geheel in het totaal van de gemeentelijke lasten, hield nagenoeg gelijke tred met het aandeel in het voorgaande jaar. Het sociaal domein bedraagt nu gemiddeld 60,7% van de totale gemeentelijke nettolasten, dit is een stijging van 0,2 procentpunt ten opzichte van 2018. De totale stijging van kosten in het sociaal domein bedraagt 1.406 miljoen (6,6%). Doordat er tevens een stijging van de lasten is bij de andere clusters, blijft het aandeel van het sociaal domein relatief gelijk. Net als vorige jaren is het aandeel in de stijging van de kosten bij jeugdzorg groot, namelijk 10,4%. In 2019 stijgen de kosten bij *Maatschappelijke ondersteuning*, waar de uitgaven absoluut het hoogste zijn, met 9,1%. Dit komt mede door de invoering van het abonnementstarief. Tegelijkertijd blijven de lasten aan *Inkomen & Participatie* vrijwel gelijk in 2019. De lasten aan *Samenkracht & Burgerparticipatie* stijgen met 5,3% en het relatief kleinere cluster *Volksgezondheid* laat ook een stijging zien van 13%. Hierin valt op dat op de overige onderdelen van gemeentelijke uitgaven ook een stijging plaatsvindt.

¹¹ In het verdeelmodel van het gemeentefonds zijn er nu buiten het sociaal domein zes lastenclusters, die elk weer bestaan uit diverse taakvelden. In dit onderzoek zijn die zes samengevoegd tot drie: 'cultuur & onderwijs' ('cultuur en ontspanning' en 'educatie'), 'infrastructuur en leefomgeving' ('infrastructuur en gebiedsontwikkeling' en 'riolering en reiniging'), en 'bestuur en veiligheid' ('bestuur (incl. burgerzaken) en 'openbare orde en veiligheid').

¹² Dit zijn alleen de zogenaamde 'economische havens', de recreatiehavens behoren tot het cluster cultuur & onderwijs.

4. Rekeningen 2018 en 2019 in categorieën van gemeenten

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de lasten van verschillende gemeenten en verschillende groothedsklassen van gemeenten. Dit zorgt voor een beter beeld van de financiën in het sociaal domein verdeeld over kleinere, middelgrote en grotere gemeenten, maar ook voor het laten zien van het onderscheid in het aandeel van jongeren in de bevolking, het besteedbaar inkomen en hoe zogenaamde 'krimpgemeenten' presteren.

4.1 De financiële ontwikkelingen in categorieën van gemeenten

In hoofdstuk 3 is het landelijk beeld geschetst. In dit hoofdstuk is gekeken hoe de *gemeentelijke lasten* zich hebben ontwikkeld naar:

- ▶ grootte qua inwoners (§4.2);
- ▶ aandeel jongeren in de bevolking (§4.3);
- ▶ gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (§4.4);
- ▶ het aandeel van het 'fictief budget sociaal domein' in het gemeentefonds (§4.5);
- ▶ SCP-typologie, waaronder krimpgemeenten (§4.6).

Tussen deze indelingen is enige overlap. Zo vertoont de SCP-indeling gelijkenis met de indeling naar gemeentegrootte. Voor onderdelen die deze gelijkenis tonen, worden alleen de aspecten besproken waarin ze zich onderscheiden. Tevens worden de grote vier steden (G4) steeds in een aparte groep geplaatst, niet alleen bij de indeling naar grootte, maar ook bij alle andere indelingen. De reden hiervoor is dat deze vier gemeenten door hun omvang het beeld van een hele categorie kunnen vertekenen.

Voor elk van deze indelingen gaan we na of en in welke mate de ontwikkelingen die landelijk opvielen zich ook daar voordoen. Ten eerste wordt gekeken naar de groei van de lasten in de clusters Jeugd, Maatschappelijke ondersteuning en Volksgezondheid. Ten tweede wordt gekeken naar het aandeel van het sociaal domein in de totale lasten. Eventueel beschrijven we financiële ontwikkelingen die landelijk niet opvielen, maar die voor een groep gemeenten van belang zijn.

In de komende paragrafen worden steeds de *landelijke verschillen met de verschillen per groep van gemeenten* op basis van de rekeningen 2018 en 2019 vergeleken. Een voorbeeld hiervan is of de daling van lasten die zich landelijk voor bijstand voordeed ook bij de verschillende categorieën optrad. Om de groepen van gemeenten onderling en met het landelijk totaal vergelijkbaar te maken, drukken we de lasten en baten uit in euro's per inwoner.

Tot slot stegen de totale lasten van 2018 op 2019 met 6,6%. Uitgedrukt in euro's per inwoner stegen ze wat minder, namelijk met 5,7%. Het verschil ontstaat doordat het aantal inwoners groeide met 0.6%. Eveneens zijn er verschillen bij individuele onderdelen. Zo stegen de lasten in het cluster *Jeugd* van 2018 op 2019 met 10,4%, maar per jongere met 11,8%.

4.2 Lasten gemeenten bij indeling naar grootte

In deze paragraaf worden de landelijke verschillen tussen de rekeningen 2018 en 2019 vergeleken met die per inwonersklasse, waarbij de lasten en baten uitgedrukt worden in euro's per inwoner. Hierin maken we een onderscheid tussen het sociaal domein en de andere sectoren. Zoals eerder vermeld, wordt hier een onderscheid gemaakt met de G4-gemeenten. Zo wordt voorkomen dat hun omvang de uitkomsten van andere gemeenten beïnvloedt. De indeling van de gemeenten is te zien in tabel 3A.

	Totaal	0 - 20.000	20.000 - 30.000	30.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000 - 250.000	G4
Inwoners	17.282.163	1.097.463	2.375.588	3.719.935	3.683.213	4.007.682	2.398.282

Tabel 3A - Overzicht van de verschillende gemeenten ingedeeld naar inwonersaantal.

4.2.1 Lasten naar inwonersaantal binnen het sociaal domein

Binnen het sociaal domein vallen de volgende punten van 2018 op 2019 het meest op:

- ▶ **Inkomen & Participatie** heeft als enige cluster een daling in € per inwoner. Deze daling is echter wel afgenomen ten opzichte van het vorige jaar, waar de daling nog € 16,- per inwoner was. Dit is met name te danken aan de daling bij de G4-gemeenten. Dit is een verrassende ontwikkeling gezien het feit dat van 2017 op 2018 de G4-gemeenten in dit cluster als enige een groei in € per inwoner zag;
- ▶ **Samenkracht & Burgerparticipatie** heeft als cluster een groei in € per inwoner. Hierin is de groep 20.000-30.000 inwoners afwijkend met een daling van € 4,- per inwoner en springen de G4-gemeenten eruit met een groei van maar liefst € 25,- per inwoner;
- ▶ **Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning** hebben zoals verwacht de grootste groei in lasten. Zoals eerder in het verslag al aangegeven werd, is de groei in lasten van *Maatschappelijke ondersteuning* dusdanig groot dat deze niet meer onderdoet aan de groei in Jeugd. Eerder is de invoering van het abonnementstarief besproken als mogelijke oorzaak hiervan. In € per inwoner gaat maatschappelijke ondersteuning het jeugd cluster zelfs voorbij.

Ook hier springen de G4-gemeenten eruit met 'slechts' een groei van € 12,- per inwoner voor *Maatschappelijke ondersteuning*;

- ▶ Het cluster **Volksgezondheid** heeft relatief ook een groei in de lasten. Van 2017 op 2018 was deze groei slechts € 1,- per inwoner, waar er bij de G4-gemeenten zelfs een *daling* van € 4,- per inwoner was. Van 2018 op 2019 is deze groei in € per inwoner echter gestegen naar een groei van € 5,- per inwoner, waarbij de G4-gemeenten nu een *groei* van € 9,- per inwoner ziet.

4.2.2 Lasten naar inwonersaantal binnen de andere sectoren

Binnen de andere sectoren vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ **Cultuur & Onderwijs** heeft, binnen de andere sectoren, de laagste groei in lasten met € 11,- per inwoner. Hierin is een duidelijke splitsing te zien tussen gemeenten met minder en meer dan 50.000 inwoners. De groepen van 0 – 50.000 inwoners zien een lichte groei (of zelfs daling) van € -1,- tot € 5,- per inwoner. De groepen van meer dan 50.000 inwoners, incl. de G4-gemeenten, zien een groei van de lasten van € 11,- tot € 21,- per inwoner;
- ▶ De clusters **Infrastructuur & Leefomgeving** en **Bestuur & Veiligheid** hebben een groei van respectievelijk € 20,- en € 18,- per inwoner. Deze groei is vergelijkbaar met de groei in het sociaal domein van de clusters **Jeugd** en **Maatschappelijke ondersteuning**. Tussen de gemeenten van verschillende omvang is er een aantal uitschieters. De groep van 100.000 – 250.000 inwoners ziet voor *Infrastructuur & Leefomgeving* verreweg de grootste groei in lasten van het cluster. Daarentegen laten de G4-gemeenten als enige groep een daling zien van maar liefst € 43,- per inwoner in *Infrastructuur & Leefomgeving*. Daarbij is in het cluster *Bestuur & Veiligheid* de groei van de grote vier slechts € 1,- per inwoner.

4.2.3 Lasten naar inwonersaantal totaal

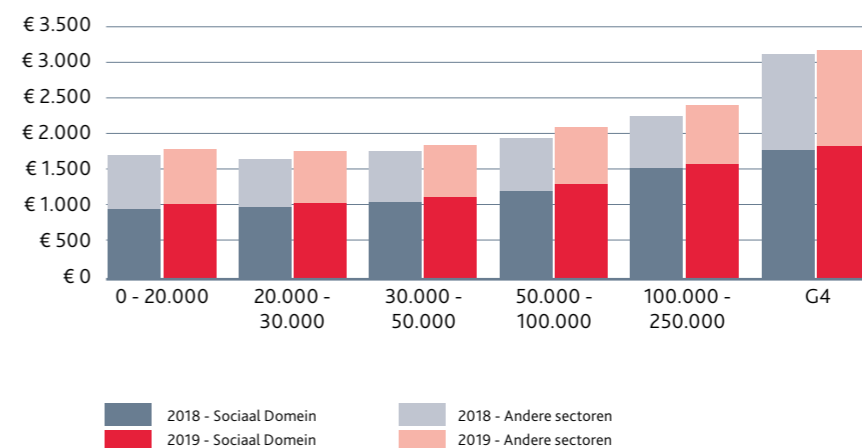
Tot slot worden in deze subparagraaf de totalen per inwonersaantal beschreven.

- ▶ In het **sociaal domein als geheel** is een totale groei van € 68,- per inwoner te zien. De groep van 50.000 tot 100.000 inwoners heeft hier een aanzienlijk aandeel in met een groei van € 79,- per inwoner. De groep van 30.000 tot 50.000 inwoners groeit met € 69,- per inwoner nagenoeg gelijk met het sociaal domein als geheel. De overige groepen zien een lagere gemiddelde groei van € 58,- tot € 65,- per inwoner;
- ▶ In de **andere sectoren als geheel** is er een totale groei van € 48,- per inwoner te zien, oftewel € 20,- minder dan het sociaal domein. Hierin zijn uiteenlopende bedragen te zien per inwoneraantal. De groepen 0 – 20.000 en 30.000 – 50.000 gemeenteomvang hebben een iets lagere groei dan het totaal met respectievelijk € 35,- en € 32,- per inwoner.

Daarentegen zagen de groepen 20.000 – 30.000 en 50.000 – 100.000 inwoners een iets hogere groei met respectievelijk € 61,- en € 68,- per inwoner. De echte uitschieters zijn in dit geval de groepen 100.000 – 250.000 inwoners en de G4-gemeenten. Respectievelijk zagen deze een *groei* van € 82,- per inwoner en een *daling* van € 22,- per inwoner;

- ▶ De totale verandering is een groei van € 116,- per inwoner. Hierin hebben de gemeenten met een omvang van 20.000 – 30.000, 50.000 – 100.000 en 100.000 – 250.000 inwoners het grootste aandeel gehad met respectievelijk een groei van € 122,-, € 147,- en € 148,- per inwoner. De uitschieter is echter de G4-gemeenten met slechts een groei van € 35,- per inwoner, oftewel 1,1%. Dit is opmerkelijk gezien het feit dat van 2017 op 2018 de G4-gemeenten verreweg met de grootste groei te maken kregen ten opzichte van de gemeenten met een kleinere omvang met een groei van 5,9%. Het aandeel van de verschillende inkomensklassen in het sociaal domein laat geen extreme verschillen zien van 2018 op 2019. Figuur 4 toont het totaal van de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019.

In tabel 3B is een overzicht te zien van het verschil tussen de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019.

Figuur 4 - Totale gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor inwonergroottesklassen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

	Totaal	0 - 20.000	20.000 - 30.000	30.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000 - 250.000	G4
Inwoners	17.282.163	1.097.463	2.375.588	3.719.935	3.683.213	4.007.682	2.398.282
Verandering totale lasten (groei of daling in € per inwoner)							
Totaal in € per inwoner 2019	€ 2.167	€ 1.759	€ 1.733	€ 1.827	€ 2.058	€ 2.378	€ 3.130
Totaal in € per inwoner 2018	€ 2.051	€ 1.665	€ 1.610	€ 1.726	€ 1.911	€ 2.230	€ 3.095
Totale verandering 2019 - 2018 per inwoner	€ 116	€ 94	€ 122	€ 101	€ 147	€ 148	€ 35
Verandering lastenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen & Participatie	€ -3	€ -6	€ -0	€ 2	€ 0	€ -3	€ -17
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 7	€ 4	€ -4	€ 8	€ 3	€ 7	€ 25
Jeugd	€ 26	€ 26	€ 27	€ 28	€ 33	€ 18	€ 29
Maatschappelijke ondersteuning	€ 32	€ 31	€ 36	€ 27	€ 37	€ 40	€ 12
Volksgesondheid	€ 5	€ 4	€ 3	€ 4	€ 6	€ 3	€ 9
Cultuur & Onderwijs	€ 11	€ 5	€ 2	€ -1	€ 11	€ 21	€ 20
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 20	€ 15	€ 29	€ 19	€ 34	€ 42	€ -43
Bestuur & Veiligheid	€ 18	€ 15	€ 29	€ 15	€ 23	€ 20	€ 1
Totaal verandering 19 -18 (€ per inwoner)	€ 116	€ 94	€ 122	€ 101	€ 147	€ 148	€ 35
Verandering t.o.v. lasten-totaal Rekening 2018 in %	5,7%	5,6%	7,6%	5,9%	7,7%	6,6%	1,1%
Sociaal domein als geheel	€ 68	€ 59	€ 61	€ 69	€ 79	€ 65	€ 58
Andere sectoren als geheel	€ 48	€ 35	€ 61	€ 32	€ 68	€ 82	€ -22

Tabel 3B - Verschil tussen gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor inwoner-grootteklasse. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

4.3 Lasten gemeenten bij indeling naar het aandeel jongeren

In deze paragraaf worden de landelijke verschillen tussen de rekeningen 2018 en 2019 vergeleken met die per aandeel jongeren in de bevolking, waarbij de lasten en baten uitgedrukt worden in euro's per inwoner. Hierin maken we een onderscheid tussen het sociaal domein en de andere sectoren. Zoals eerder vermeld, wordt ook hier een onderscheid gemaakt met de G4-gemeenten. Zo wordt voorkomen dat hun omvang de uitkomsten van andere gemeenten beïnvloedt. De indeling van de gemeenten is te zien in tabel 4A.

	Totaal	Zeer weinig jongeren	Weinig jongeren	Gemiddeld aandeel jongeren	Veel jongeren	Zeer veel jongeren	G4
Inwoners	17.282.163	2.501.212	3.088.610	2.958.768	3.072.888	3.262.403	2.398.282

Tabel 4A - Overzicht van de verschillende gemeenten ingedeeld naar jongerenaandeel inclusief inwonersaantal.

4.3.1 Lasten naar jongerenaandeel binnen het sociaal domein

Binnen het sociaal domein vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ De daling van de lasten van het cluster **Inkomen & Participatie** vindt vooral plaats bij de gemeenten met een *gemiddeld aandeel jongeren* en de G4-gemeenten. Het gaat om een *daling* van de lasten per inwoner van respectievelijk € 8,- en € 17,-;
- ▶ **Samenkracht & Burgerparticipatie** heeft een *groei* van de kosten die voortkomt uit de gemeenten met *zeer weinig jongeren* en de G4-gemeenten. Deze hebben respectievelijk een *groei* van de lasten van € 16,- en € 25,- per inwoner;
- ▶ **Jeugd** en **Maatschappelijke ondersteuning** hebben eveneens een groei van de lasten over alle groepen. Hierin is de enige uitzondering de G4-gemeenten in het cluster *Maatschappelijke ondersteuning*. Daar hebben de G4-gemeenten slechts een groei van € 12,- per inwoner ten opzichte van een totale groei van € 32,- per inwoner. De overige groepen laten een nagenoeg gelijke groei zien in vergelijking met elkaar;
- ▶ Voor **Volksgesondheid** neemt de groei van de lasten evenredig toe over de verschillende groepen jongerenaandeel. Hierin is de G4 een kleine uitzondering met een iets hogere groei van de lasten.

4.3.2 Lasten naar jongerenaandeel binnen de andere sectoren

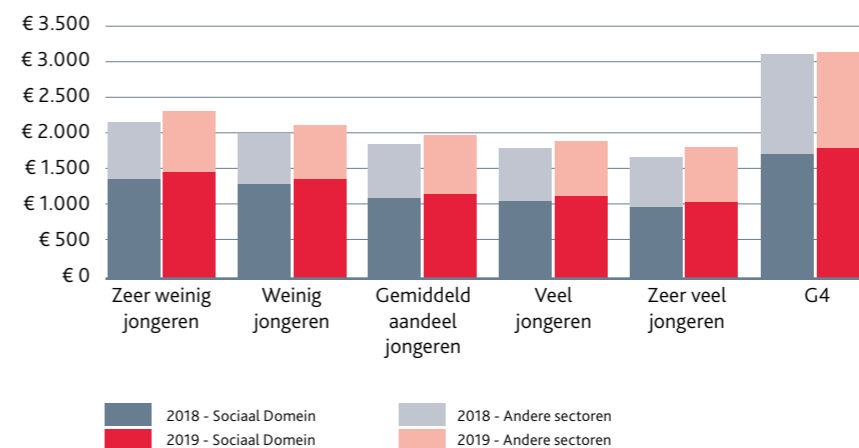
Binnen de andere sectoren vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ Voor het cluster Cultuur & Onderwijs is een groot verschil te zien tussen de verschillende groepen ten opzichte van de totale toename van € 11,- per inwoner. Zo is er in de groep gemeenten met *veel jongeren* een *daling* te zien van € 1,-, terwijl voor de gemeenten met *weinig jongeren* en de *G4* juist een *groei* is te zien van respectievelijk € 18,- en € 20,-;
- ▶ De clusters *Infrastructuur & Leefomgeving* en *Bestuur & Veiligheid* zien over alle groepen behalve de *G4-gemeenten* een relatief evenredige groei. De *G4-gemeenten* zijn hierin eveneens de uitzondering met respectievelijk een *daling* van maar liefst € 43,- per inwoner en respectievelijk slechts een *groei* van € 1,- per inwoner.

4.3.3 Lasten naar jongerenaandeel totaal

Tot slot worden in deze subparagraaf de totalen per jongerenaandeel beschreven:

- ▶ In het **sociaal domein als geheel** is er een totale groei van € 68,- per inwoner te zien. Gekeken naar het jongerenaandeel zijn er twee groepen die hier een significante uitwerking op hebben. De gemeenten met *zeer weinig jongeren* en *veel jongeren* laten een aanzienlijk hogere groei zien van respectievelijk € 83,- en € 75,- per inwoner. Daarentegen laten de groepen *gemiddeld aandeel jongeren* en de *G4-gemeenten* een lagere gemiddelde groei zien van respectievelijk € 56,- en € 58,- per inwoner;
- ▶ In de **andere sectoren als geheel** is er een totale groei van € 48,- per inwoner te zien. Gekeken naar het jongerenaandeel is het tegenovergestelde te constateren ten opzichte van het sociaal domein als geheel. Hierin hebben de gemeenten met *zeer weinig jongeren* en *veel jongeren* juist een relatief lage groei, terwijl de gemeenten met *gemiddeld aandeel jongeren* en de *G4* juist een relatief hoge groei zien. De echte uitschieter in de andere sectoren als geheel is de *G4* die zelfs een daling van € 22,- per inwoner laat zien;
- ▶ De totale verandering is een groei van € 116,- per inwoner. Vanuit het perspectief van jongerenaandeel zijn geen opmerkelijke verschillen aan te merken. Wel is te zien dat ook hier de *G4* afwijkend is met een aanzienlijk lagere groei van € 35,- per inwoner ten opzichte van een groei van € 126,- - € 135,- per inwoner over de groepen van zeer weinig tot zeer veel jongeren. Het aandeel van de verschillende groepen jongerenaandeel in het sociaal domein laat geen extreme verschillen zien van 2018 op 2019. Figuur 5 toont het totaal van de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019.

Figuur 5 - Totale gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner naar het aandeel jongeren. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

In tabel 4B is een overzicht opgenomen van het verschil tussen de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019.

	Totaal	Zeer weinig jongeren	Weinig jongeren	Gemiddeld aandeel jongeren	Veel jongeren	Zeer veel jongeren	G4
Inwoners	17.282.163	2.501.212	3.088.610	2.958.768	3.072.888	3.262.403	2.398.282
Verandering totale lasten (groei of daling in € per inwoner)							
Totaal in € per inwoner 2019	€ 2.167	€ 2.294	€ 2.129	€ 1.974	€ 1.917	€ 1.810	€ 3.130
Totaal in € per inwoner 2018	€ 2.051	€ 2.159	€ 2.001	€ 1.847	€ 1.792	€ 1.681	€ 3.095
Totale verandering 2019 - 2018 per inwoner	€ 116	€ 135	€ 127	€ 127	€ 126	€ 129	€ 35
Verandering lastenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen & Participatie	€ -3	€ 4	€ -1	€ -8	€ 0	€ 2	€ -17
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 7	€ 16	€ 3	€ 5	€ 1	€ -2	€ 25
Jeugd	€ 26	€ 29	€ 23	€ 24	€ 27	€ 28	€ 29

Vervolg tabel pagina 37

	Totaal	Zeer weinig jongeren	Weinig jongeren	Gemiddeld aandeel jongeren	Veel jongeren	Zeer veel jongeren	G4
Maatschappelijke ondersteuning	€ 32	€ 30	€ 38	€ 30	€ 44	€ 33	€ 12
Volksgesondheid	€ 5	€ 4	€ 5	€ 5	€ 3	€ 4	€ 9
Cultuur & Onderwijs	€ 11	€ 10	€ 18	€ 6	€ -1	€ 13	€ 20
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 20	€ 28	€ 25	€ 30	€ 34	€ 33	€ -43
Bestuur & Veiligheid	€ 18	€ 14	€ 16	€ 36	€ 17	€ 19	€ 1
Totaal verandering 19-18 (€ per inwoner)	€ 116	€ 135	€ 127	€ 127	€ 126	€ 129	€ 35
<i>Verandering t.o.v. lastentotaal Rekening 2018 in %</i>	5,7%	6,2%	6,4%	6,9%	7,0%	7,7%	1,1%
Sociaal domein als geheel	€ 68	€ 83	€ 69	€ 56	€ 75	€ 64	€ 58
Andere sectoren als geheel	€ 48	€ 52	€ 58	€ 72	€ 50	€ 65	€ -22

Tabel 4B - Verschil tussen gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar aandeel jongeren en voor grote vier steden. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

4.4. Lasten gemeenten bij indeling naar gemiddeld besteedbaar inkomen

In deze paragraaf worden de landelijke verschillen tussen de rekeningen 2018 en 2019 vergeleken met die naar gemiddeld besteedbaar inkomen, waarbij de lasten en baten uitgedrukt worden in euro's per inwoner. Hierin maken we een onderscheid tussen het sociaal domein en de andere sectoren. Zoals eerder vermeld, wordt ook hier een onderscheid gemaakt met de G4-gemeenten. Zo wordt voorkomen dat hun omvang de uitkomsten van andere gemeenten beïnvloedt. In tabel 5A is een overzicht opgenomen van de verschillende gemeenten ingedeeld naar gemiddeld besteedbaar inkomen.

	Totaal	Zeer laag gemiddeld besteedbaar inkomen	Laag gemiddeld besteedbaar inkomen	Gemiddeld besteedbaar inkomen	Hoog gemiddeld besteedbaar inkomen	Zeer hoog gemiddeld besteedbaar inkomen	G4
Inwoners	17.282.163	2.916.836	3.374.034	3.025.520	2.791.135	2.776.356	2.398.282

Tabel 5A - Overzicht van de verschillende gemeenten ingedeeld naar gemiddeld besteedbaar inkomen inclusief inwoneraantal.

4.4.1 Lasten naar gemiddeld besteedbaar inkomen binnen het sociaal domein

Binnen het sociaal domein vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ De daling van de lasten van het cluster **Inkomen & Participatie** is met het oog op gemiddeld besteedbaar inkomen met name te danken aan de G4-gemeenten en daarbij in mindere mate de groepen *hoog en zeer hoog gemiddeld besteedbaar inkomen*. Zo zien deze groepen respectievelijk een daling van de lasten per inwoner van € 17,-, € 6,- en € 5,-;
- ▶ **Samenkracht & burgerparticipatie** heeft een groei van de kosten die uiteenlopend is over de verschillende besteedbare inkomensgroepen. *Zeer laag besteedbaar inkomen* en de *G4-gemeenten* hebben te maken met een groei van € 18,- en € 25,- per inwoner. Ten opzichte van de andere groepen is dit een aanzienlijk verschil, aangezien zij slechts een groei (en in een geval zelfs daling) zien van tussen de € -4,- en € 5,- per inwoner;
- ▶ **Jeugd** en **Maatschappelijke ondersteuning** hebben eveneens te maken met een groei van de lasten over alle groepen. Hierin is de enige uitzondering de *G4* in het cluster *Maatschappelijke ondersteuning*. Daar zien zij slechts een groei van € 12,- per inwoner ten opzichte van een totale groei van € 32,- per inwoner. Deze groei van lasten is opvallend gezien de aanname dat de zelfredzaamheid van bewoners toeneemt als het inkomen groeit, waardoor het beroep op jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning afneemt. Er moet daarom een verschil gemaakt worden tussen de *groei* van de lasten en het *niveau* van de lasten. In tabel 5B blijkt dat de *groei* van de lasten nagenoeg gelijk was over de verschillende groepen besteedbaar inkomen, zoals het verschil van tussen de € 23,- en € 33,- voor *Jeugd*. Om dit verschil te verklaren is in deze paragraaf tevens tabel 5C opgenomen. Uit deze gegevens blijkt dat het resulterende *niveau* van gemeentelijke lasten per inwoner in 2019 wel degelijk lager is in gemeenten met hoog besteedbaar inkomen. De G4-gemeenten zijn in die mate te verklaren doordat zij wat betreft de hoogte besteedbaar inkomen tot de laagste groepen behoren, oftewel zeer laag tot laag besteedbaar inkomen;
- ▶ Voor **Volksgesondheid** nemen de lasten evenredig toe over de verschillende groepen besteedbaar inkomen. Hierin is de *G4* een kleine uitzondering met een iets hogere groei van de lasten.

4.4.2 Lasten naar gemiddeld besteedbaar inkomen binnen de andere sectoren

Binnen de andere sectoren vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ Voor het cluster **Cultuur & Onderwijs** is een groot verschil te zien tussen de verschillende groepen ten opzichte van de totale toename van € 11,- per inwoner. Zo is er in de groep *zeer hoog besteedbaar inkomen* een *daling* te zien van € 2,-, terwijl voor de groepen *zeer laag besteedbaar inkomen* en de *G4-gemeenten* juist een groei is te zien van € 19,- en 20,- per inwoner respectievelijk;
- ▶ Het cluster **Infrastructuur & Leefomgeving** heeft over de meeste groepen een relatief evenredige groei van tussen de € 27,- en € 36,-. Hier zijn twee uitzonderingen op aan te merken. Ten eerste groeide de groep *gemiddeld besteedbaar inkomen* slechts met € 16,- per inwoner. Ten tweede hebben, zoals eerder besproken, de *G4-gemeenten* zelfs een daling van maar liefst € 43,- per inwoner;
- ▶ **Bestuur & Veiligheid** ziet tevens over de meeste groepen een relatief evenredige groei. Ook hier zijn twee uitzonderingen op aan te merken. Ten eerste groeide de groep *gemiddeld besteedbaar inkomen* juist met een groei van € 32,- per inwoner ten opzichte van een groei tussen de € 13,- en € 21,- bij de andere groepen. Ten tweede bleef de *G4* nagenoeg gelijk met een groei van slechts € 1,- per inwoner.

4.4.3 Lasten naar gemiddeld besteedbaar inkomen totaal

Tot slot worden in deze subparagraaf de totalen naar gemiddeld besteedbaar inkomen beschreven.

- ▶ In het **sociaal domein als geheel** is er een totale groei van € 68,- per inwoner te zien. Gekeken naar het gemiddeld besteedbaar inkomen is er een splitsing te zien tussen de groepen die behoren tot *zeer laag* tot *gemiddeld besteedbaar inkomen* en de groepen *hoog* tot *zeer hoog besteedbaar inkomen*, en de *G4-gemeenten*. De groepen met een lager besteedbaar inkomen zien een groei tussen de € 72,- en € 88,- per inwoner. De groepen met een hoger besteedbaar inkomen en de *G4* hebben echter slechts een groei van € 53,- tot € 58,- per inwoner;
- ▶ In de **andere sectoren als geheel** is deze trend niet te herkennen. Hierin is overigens de *G4* weer de uitzondering met de al eerdergenoemde *daling* van € 22,- per inwoner. Wel is te zien dat de groei binnen het *zeer hoog besteedbaar inkomen* aanzienlijk lager is dan de groei van de andere groepen;
- ▶ De totale verandering is een groei van € 116,- per inwoner. Vanuit het perspectief van het gemiddeld besteedbaar inkomen zijn twee verschillen opmerkelijk. In eerdere paragrafen werd al genoemd dat de *G4* groeide met slechts € 35,- per inwoner. Daarbij stegen de lasten voor *zeer hoog besteedbaar inkomen* minder dan de andere groepen. Het aandeel van de verschillende groepen wat betreft het gemiddeld besteedbaar inkomen in het sociaal domein laat geen extreme verschillen zien van 2018 op 2019.

In tabel 5B is een overzicht te zien van het verschil tussen de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019.

	Totaal	Zeer laag gemiddeld besteedbaar inkomen	Laag gemiddeld besteedbaar inkomen	Gemiddeld besteedbaar inkomen	Hoog gemiddeld besteedbaar inkomen	Zeer hoog gemiddeld besteedbaar inkomen	G4
Inwoners	17.282.163	2.916.836	3.374.034	3.025.520	2.791.135	2.776.356	2.398.282
Verandering totale lasten (groei of daling in € per inwoner)							
Totaal in € per inwoner 2019	€ 2.167	€ 2.586	€ 2.186	€ 1.938	€ 1.731	€ 1.562	€ 3.130
Totaal in € per inwoner 2018	€ 2.051	€ 2.443	€ 2.039	€ 1.808	€ 1.608	€ 1.466	€ 3.095
Totale verandering 2019 - 2018 per inwoner	€ 116	€ 144	€ 147	€ 130	€ 123	€ 96	€ 35
Verandering lastenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen & Participatie	€ -3	€ -4	€ 9	€ 2	€ -6	€ -5	€ -17
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 7	€ 18	€ 2	€ -4	€ 0	€ 5	€ 25
Jeugd	€ 26	€ 24	€ 26	€ 33	€ 23	€ 24	€ 29
Maatschappelijke ondersteuning	€ 32	€ 32	€ 47	€ 37	€ 33	€ 25	€ 12
Volksgezondheid	€ 5	€ 5	€ 4	€ 4	€ 4	€ 4	€ 9
Cultuur & Onderwijs	€ 11	€ 19	€ 5	€ 10	€ 14	€ -2	€ 20
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 20	€ 36	€ 33	€ 16	€ 39	€ 27	€ -43
Bestuur & Veiligheid	€ 18	€ 13	€ 21	€ 32	€ 16	€ 18	€ 1
Totaal verandering 19 -18 (€ per inwoner)	€ 116	€ 144	€ 147	€ 130	€ 123	€ 96	€ 35
Verandering t.o.v. lastentotaal Rekening 2018 in %	5,7%	5,9%	7,2%	7,2%	7,6%	6,6%	1,1%
Sociaal domein als geheel	€ 68	€ 75	€ 88	€ 72	€ 54	€ 53	€ 58
Andere sectoren als geheel	€ 48	€ 68	€ 59	€ 58	€ 69	€ 43	€ -22

Tabel 5B - Verschil tussen gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar hoogte van besteedbaar huishoudensinkomen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

Ter vergelijking van de groei en het niveau van de lasten is in tabel 5C een overzicht opgenomen met daarin de gerealiseerde lasten voor de clusters *Jeugd* en *Maatschappelijke ondersteuning* ingedeeld naar de hoogte van het besteedbaar huishoudensinkomen.

	Totaal	Zeër laag gemiddeld besteedbaar inkomen	Laag gemiddeld besteedbaar inkomen	Gemiddeld besteedbaar inkomen	Hoog gemiddeld besteedbaar inkomen	Zeër hoog gemiddeld besteedbaar inkomen	G4
Inwoners	17.282.163	2.916.836	3.374.034	3.025.520	2.791.135	2.776.356	2.398.282
Lastenclusters volgens Rekening 2019 in € per inwoner							
Jeugd	€ 327	€ 367	€ 350	€ 333	€ 312	€ 266	€ 326
Maatschappelijke ondersteuning	€ 411	€ 633	€ 427	€ 344	€ 255	€ 187	€ 642

Tabel 5C - Gerealiseerde lasten 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar hoogte van besteedbaar huishoudinkomen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

4.5 Lasten gemeenten bij indeling naar aandeel fictief budget sociaal domein

In deze paragraaf worden de landelijke verschillen tussen de rekeningen 2018 en 2019 vergeleken met die naar aandeel in het fictief budget sociaal domein, waarbij de lasten en baten uitgedrukt worden in euro's per inwoner. Hierin maken we een onderscheid tussen het sociaal domein en de andere sectoren. Zoals eerder vermeld, wordt ook hier een onderscheid gemaakt met de G4-gemeenten. Zo wordt voorkomen dat hun grote omvang de uitkomsten van andere gemeenten beïnvloedt. In tabel 6A is de indeling van de gemeenten te zien.

	Totaal	Zeër weinig SD%	Weinig SD%	Gemiddeld SD%	Veel SD%	Zeër veel SD%	G4
Inwoners	17.282.163	3.463.469	2.501.133	3.053.097	2.439.271	3.426.911	2.398.282

Tabel 6A - Overzicht van de verschillende gemeenten ingedeeld naar aandeel fictief budget sociaal domein.

4.5.1 Lasten naar aandeel fictief budget sociaal domein binnen het sociaal domein

Binnen het sociaal domein vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ In het cluster **Inkomen & Participatie** zijn met het oog op het aandeel in het fictief budget sociaal domein twee groepen die een daling in € per inwoner in gang hebben gezet. Zowel *zeer weinig SD%* als *veel SD%* hebben een *daling* van € 6,- per inwoner. Daarbij is ook hier duidelijk dat de *G4* een uitschieter is in vergelijking met de andere groepen met een daling van € 17,- per inwoner;
- ▶ **Samenkracht & Burgerparticipatie** heeft een wending ten opzichte van de voorgaande indelingen. Zo werd in paragraaf 4.4.1 duidelijk dat met name de groep met een zeer laag gemiddeld besteedbaar inkomen invloed heeft gehad op de groei in lasten. Vanuit het perspectief van het aandeel in het fictief budget sociaal domein is te zien dat vooral de *zeer veel SD%* zorgt voor de groei in lasten;¹³
- ▶ **Jeugd** en **Maatschappelijke ondersteuning** zien eveneens een groei van de lasten over alle groepen. Hierin is de enige uitzondering de *G4* in het cluster **Maatschappelijke ondersteuning**. Daar zien zij slechts een groei van € 12,- per inwoner ten opzichte van een totale groei van € 32,- per inwoner;
- ▶ Voor **Volksgesondheid** nemen de lasten evenredig toe over de verschillende groepen besteedbaar inkomen. Hierin is de *G4* een uitzondering met een iets hogere groei van de lasten.

4.5.2 Lasten naar aandeel fictief budget sociaal domein binnen de andere sectoren

Binnen de andere sectoren vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ Voor het cluster **Cultuur & Onderwijs** is een verloop te zien van een *daling* van € 1,- in *zeer weinig SD%* naar een oplopende *groei* van uiteindelijk € 16,- in *zeer veel SD%* en zelfs € 20,- voor de *G4*. Ondanks dat er een groei te zien is, blijkt uit de gegevens in tabel 6C dat het niveau van de lasten verdeeld over de groepen relatief gelijk is met slechts iets hogere lasten waar het aandeel fictief budget sociaal domein ook hoger is;
- ▶ Het cluster **Infrastructuur & Leefomgeving** kent met het oog op het aandeel in het fictief budget sociaal domein twee uitschieters (excl. de eerste besproken grote vier). Ten eerste valt het op dat *weinig SD%* de laagste groei van de groepen heeft binnen dit cluster met slechts € 18 ten opzichte van een groei tussen de € 26,- en € 34,- voor de overige groepen. Daarentegen ziet de groep *gemiddeld SD%* juist een hogere groei van € 41,-;

¹³ Wegens de scope van dit rapport is geen nader onderzoek gedaan naar de correlatie tussen gemiddeld besteedbaar inkomen en het aandeel in het fictieve budget sociaal domein.

- **Bestuur & Veiligheid** lijkt de groei van € 18,- per inwoner vanuit het perspectief naar aandeel fictief budget sociaal domein te danken te hebben aan de groepen *weinig SD%* en *zeer veel SD%*. Zo zien deze twee groepen respectievelijk een groei van € 23,- en € 31,-.

4.5.3 Lasten naar aandeel fictief budget sociaal domein totaal

Tot slot worden in deze subparagraaf de totalen naar aandeel fictief budget sociaal domein beschreven.

- In het **sociaal domein als geheel** is te zien dat de groei van de lasten toeneemt naarmate er ook een groter aandeel is in het fictief budget van het sociaal domein, zoals te zien is in tabel 6C. Overigens is ook te zien dat juist bij de groepen die op het moment nog (*zeer*) *weinig SD%* hebben het aandeel is toegenomen van 2018 op 2019, terwijl bij de groepen die (*zeer*) *veel SD%* hebben het aandeel juist is afgenomen. Dit gaat echter wel over zeer kleine percentages, waardoor het aandeel van het sociaal domein over alle groepen nog steeds tussen de 52,6% en 68,8% ligt;
- In de **andere sectoren als geheel** is ook te zien dat de groei van de lasten toeneemt naarmate er ook een groter aandeel is in het fictief budget van het sociaal domein. Hierin zijn de verschillen zelfs extremer. Zo is de groei van *zeer weinig SD%* slechts € 38,-, terwijl deze bij *zeer veel SD%* opgelopen is tot € 81,-. Zoals eerder benoemd, vormt de *G4* de uitzondering, aangezien deze groep juist een daling ziet van € 22,- per inwoner;
- In de totale verandering is de eerder benoemde trend duidelijk zichtbaar. In de groepen met (*zeer*) *weinig SD%* is de groei relatief laag met € 95,- en € 114,- per inwoner. Daarentegen ligt de groei bij *zeer veel SD%* op € 165,- per inwoner. Ook hier laat de *G4* een ander plaatje zien met slechts € 35,- per inwoner. In eerdere paragrafen werd tevens het niveau van de stijging benoemd. In het perspectief van het aandeel in het fictief budget sociaal domein is te zien dat het niveau van de lasten relatief gelijk blijft binnen de andere sectoren als geheel, terwijl er wel een duidelijk verschil te zien is in de niveaustijging binnen het sociaal domein. Zo stijgt, binnen het sociaal domein, de groep *zeer weinig SD%* naar € 849,- terwijl deze bij *zeer veel SD%* stijgt naar € 1.793 per inwoner. Belangrijk om op te merken is dat de groei van de lasten van de *G4-gemeenten* slechts op 1,1% ligt, ten opzichte van een groei van 6,2% tot 7,1% bij de andere groepen, terwijl de nettolasten in € per inwoner nog steeds aanzienlijk veel hoger ligt dan bij de andere groepen. Zo ligt deze voor de *G4* op € 3.130 per inwoner, terwijl deze voor de andere groepen tussen de € 1.614 en € 2.607 per inwoner ligt.

	Totaal	Zeer weinig SD%	Weinig SD%	Gemiddeld SD%	Veel SD%	Zeer veel SD%	G4
Inwoners	17.282.163	3.463.469	2.501.133	3.053.097	2.439.271	3.426.911	2.398.282
Verandering totale lasten (groei of daling in € per inwoner)							
Totaal in € per inwoner 2019	€ 2.167	€ 1.614	€ 1.710	€ 1.946	€ 2.135	€ 2.607	€ 3.130
Totaal in € per inwoner 2018	€ 2.051	€ 1.519	€ 1.596	€ 1.817	€ 1.994	€ 2.442	€ 3.095
Totale verandering 2019 - 2018 per inwoner	€ 116	€ 95	€ 114	€ 129	€ 141	€ 165	€ 35
Verandering lastenclusters (groei of daling in € per inwoner)							
Inkomen & Participatie	€ -3	€ -6	€ 1	€ 5	€ -6	€ 3	€ -17
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 7	€ 0	€ 5	€ -1	€ 1	€ 15	€ 25
Jeugd	€ 26	€ 29	€ 25	€ 19	€ 31	€ 27	€ 29
Maatschappelijke ondersteuning	€ 32	€ 29	€ 31	€ 35	€ 52	€ 33	€ 12
Volksgezondheid	€ 5	€ 3	€ 5	€ 3	€ 3	€ 7	€ 9
Cultuur & Onderwijs	€ 11	€ -1	€ 6	€ 11	€ 14	€ 16	€ 20
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 20	€ 26	€ 18	€ 41	€ 30	€ 34	€ -43
Bestuur & Veiligheid	€ 18	€ 14	€ 23	€ 16	€ 16	€ 31	€ 1
Totaal verandering 19 -18 (€ per inwoner)	€ 116	€ 95	€ 114	€ 129	€ 141	€ 165	€ 35
Verandering t.o.v. lastentotaal Rekening 2018 in %	5,7%	6,2%	7,1%	7,1%	7,1%	6,8%	1,1%
Sociaal domein als geheel	€ 68	€ 56	€ 66	€ 60	€ 80	€ 85	€ 58
Andere sectoren als geheel	€ 48	€ 38	€ 47	€ 69	€ 60	€ 81	€ -22

Tabel 6B - Verschil tussen gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeente naar aandeel 'fictief budget sociaal domein'. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

In tabel 6B is een overzicht te zien van het verschil tussen de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019.

Ter vergelijking van de groei en het niveau van de lasten is in tabel 6C een overzicht opgenomen met daarin de gerealiseerde lasten ingedeeld naar aandeel in het fictief budget van het sociaal domein.

	Totaal	Zeer weinig SD%	Weinig SD%	Gemiddeld SD%	Veel SD%	Zeer veel SD%	G4
Inwoners	17.282.163	3.463.469	2.501.133	3.053.097	2.439.271	3.426.911	2.398.282
Lastenclusters volgens Rekening 2019 in € per inwoner							
Sociaal domein als geheel	€ 1.316	€ 849	€ 998	€ 1.175	€ 1.340	€ 1.793	€ 1.795
Andere sectoren als geheel	€ 851	€ 765	€ 711	€ 771	€ 795	€ 814	€ 1.335
Totaal	€ 2.167	€ 1.614	€ 1.710	€ 1.946	€ 2.135	€ 2.607	€ 3.130

Tabel 6C - Gerealiseerde lasten 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar aandeel 'fictief budget sociaal domein'. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

4.6 Lasten gemeenten bij indeling naar SCP-typen

In deze paragraaf worden de landelijke verschillen tussen de rekeningen 2018 en 2019 vergeleken met die bij indeling naar SCP-typen. Deze SCP-typen bestaan uit acht groepen gemeenten op basis van een typologie die opgesteld is door het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze indeling benadrukt sommige aspecten die al eerder besproken zijn, zoals inwoneraantal en gemiddeld besteedbaar inkomen. Om deze reden beperken wij ons tot de volgende twee groepen:

- ▶ Krimpene plattelandsteden;
- ▶ Krimpene plattelandsgemeenten.¹⁴

De lasten en baten zijn tevens uitgedrukt in euro's per inwoner. In tegenstelling tot de vorige paragrafen, wordt hier geen splitsing gemaakt tussen het sociaal domein en de andere sectoren. In plaats daarvan worden de belangrijkste punten op een rij gezet van de twee krimpgroepen. In tabel 7A is de indeling van de gemeenten te zien.

	Totaal	G4 en wadden	Grote stedelijke centra	Midd. groot stedelijke allure	Midd. groot landelijke allure	Krimp plattelandsteden	Gewone plattelandsgemeenten	Krimp plattelandsgemeenten	Wel-gestelde gemeenten
Inwoners	17.282.163	2.422.466	3.355.107	2.254.991	3.087.447	1.180.795	2.554.036	1.628.745	798.576

Tabel 7A - Overzicht van de verschillende gemeenten ingedeeld naar SCP-typen.

4.6.1 Lasten bij indeling naar SCP-typen, krimpene plattelandsteden

Voor de groep *krimpene plattelandsteden* vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ In het cluster **Cultuur & Onderwijs** is te zien dat deze groep als enige een *daling* kent van € 4,- per inwoner. De overige groepen zien daarentegen een groei van tussen de € 3,- en € 8,- per inwoner en voor de groepen *G4 & wadden* en *grote stedelijke centra* is dit zelfs € 20,- en € 28,-;
- ▶ In het cluster **Bestuur & Veiligheid** is het tegenovergestelde merkbaar. Daarin ziet de groep *krimpene plattelandsteden* juist een grotere groei van de lasten, namelijk € 30,- per inwoner. De andere groepen zien daarentegen een groei van tussen de € 13,- en € 25,-, uitgezonderd de *G4 & wadden* die een groei van € 2,- zien.

4.6.2 Lasten bij indeling naar SCP-typen, krimpene plattelandsgemeenten

Binnen de groep *krimpene plattelandsgemeenten* vallen de volgende punten het meest op van 2018 op 2019:

- ▶ In het cluster **Inkomen & Participatie** is te zien dat deze groep als enige met een groei van de lasten te maken heeft, van maar liefst € 12. De overige groepen kennen een *daling* van € 1,- - € 4,- per inwoner en in het geval van de *G4 & wadden* zelfs een *daling* van € 17,- per inwoner;
- ▶ In het cluster **Maatschappelijke ondersteuning** is te zien dat de groei ver boven het gemiddelde van € 32,- ligt, namelijk met € 43,-. Dit is ook te zien bij de groep *middelgroot stedelijke allure*, maar bij de overige groepen ligt de groei rond het gemiddelde en in het geval van de *G4 & wadden* zelfs een stuk lager.

¹⁴ Een deel van de gemeenten en steden die onder 'krimpend' kwalificeren kennen wel enige groei, gemeten over de periode 2012-2019. Onder aan de streep kenden deze gemeenten en steden in 2019 echter hetzelfde inwonertal als in 2012. Dit is onderscheidend van de andere typen, waar het inwonertal wel toenam van 2012 op 2019.

4.6.3 Lasten bij indeling naar SCP-typen, krimpende plattelandssteden en -gemeenten totaal

Tot slot worden in deze subparagraaf de totalen bij indeling naar SCP-typen beschreven. Wederom ligt de nadruk op de krimpende plattelandssteden en -gemeenten:

- ▶ Voor zowel de *krimpende plattelandssteden* als *-gemeenten* ligt de totale verandering licht boven het gemiddelde. Hierin wijken deze niet af van de andere groepen;
- ▶ Bij de splitsing tussen **sociaal domein als geheel** en **andere sectoren als geheel** komt met name de *krimpende plattelandsgemeenten* naar voren. Hierin is duidelijk te zien dat deze in het sociaal domein als geheel harder groeit dan de andere groepen, uitgezonderd de *middelgroot stedelijke allure*. Daar staat tegenover dat deze groep in de andere sectoren als geheel juist onder gemiddeld groeit;
- ▶ Tot slot is te zien dat bij de nettogroei van de gemeentelijke lasten, de *krimpende plattelandssteden* bovengemiddeld groeit. Het *niveau* van de stijging is dus hoger dan bij de meeste andere groepen, terwijl de *groei* relatief gelijk blijft.

Tabel 7B geeft een overzicht van het verschil tussen de gerealiseerde lasten van 2018 en 2019. Voor de vergelijking van de groei en het niveau van de lasten is in tabel 7C een overzicht opgenomen met daarin de gerealiseerde lasten ingedeeld naar SCP-typen.

	Totaal	G4 en wadden	Grote stedelijke centra	Midd. groot stedelijke allure	Midd. groot landelijke allure	Krimp plattelandssteden	Gewone plattelandsgemeenten	Krimp plattelandsgemeenten	Wel-gestelde gemeenten
Inwoners	17.282.163	2.422.466	3.355.107	2.254.991	3.087.447	1.180.795	2.554.036	1.628.745	798.576
Verandering totale lasten (groei of daling in € per inwoner)									
Totaal in € per inwoner 2019	€ 2.167	€ 3.126	€ 2.472	€ 2.078	€ 1.692	€ 2.520	€ 1.676	€ 1.937	€ 1.587
Totaal in € per inwoner 2018	€ 2.051	€ 3.090	€ 2.311	€ 1.922	€ 1.599	€ 2.398	€ 1.566	€ 1.812	€ 1.459
Totale verandering 2019 - 2018 per inwoner	€ 116	€ 36	€ 161	€ 156	€ 94	€ 123	€ 111	€ 125	€ 128

Vervolg tabel pagina 48

	Totaal	G4 en wadden	Grote stedelijke centra	Midd. groot stedelijke allure	Midd. groot landelijke allure	Krimp plattelandssteden	Gewone plattelandsgemeenten	Krimp plattelandsgemeenten	Wel-gestelde gemeenten
Verandering lastenclusters (groei of daling in € per inwoner)									
Inkomen & Participatie	€ -3	€ -17	€ -1	€ -2	€ -1	€ -1	€ -3	€ 12	€ -4
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 7	€ 25	€ 14	€ 8	€ -5	€ 3	€ 2	€ 2	€ 4
Jeugd	€ 26	€ 29	€ 22	€ 31	€ 26	€ 30	€ 26	€ 28	€ 19
Maatschappelijke ondersteuning	€ 32	€ 12	€ 35	€ 49	€ 33	€ 30	€ 23	€ 43	€ 30
Volksgezondheid	€ 5	€ 9	€ 3	€ 3	€ 6	€ 6	€ 5	€ 3	€ 3
Cultuur & Onderwijs	€ 11	€ 20	€ 28	€ 3	€ 4	€ -4	€ 3	€ 7	€ 8
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 20	€ -44	€ 35	€ 47	€ 12	€ 29	€ 35	€ 18	€ 46
Bestuur & Veiligheid	€ 18	€ 2	€ 25	€ 16	€ 19	€ 30	€ 20	€ 13	€ 22
Totaal verandering 19-18 (€ per inwoner)	€ 116	€ 36	€ 161	€ 156	€ 94	€ 123	€ 111	€ 125	€ 128
<i>Verandering t.o.v. lasten-totaal Rekening 2018 in %</i>	5,7%	1,2%	7,0%	8,1%	5,9%	5,1%	7,1%	6,9%	8,8%
Sociaal domein als geheel	€ 68	€ 58	€ 73	€ 90	€ 59	€ 68	€ 52	€ 87	€ 52
Andere sectoren als geheel	€ 48	€ -22	€ 87	€ 66	€ 35	€ 54	€ 58	€ 38	€ 76

Tabel 7B - Verschil tussen gerealiseerde lasten 2018 en 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar SCP-typen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

	Totaal	G4 en wadden	Grote stedelijke centra	Midd. groot stedelijke allure	Midd. groot landelijke allure	Krimp plattelands-steden	Gewone plattelands-gemeenten	Krimp plattelands-gemeenten	Wel-gestelde gemeenten
Inwoners	17.282.163	2.422.466	3.355.107	2.254.991	3.087.447	1.180.795	2.554.036	1.628.745	798.576
Verandering totale lasten (groei of daling in € per inwoner)									
Inkomen & Participatie	€ 325	€ 436	€ 373	€ 323	€ 225	€ 526	€ 221	€ 336	€ 192
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 202	€ 319	€ 226	€ 205	€ 165	€ 182	€ 156	€ 158	€ 147
Jeugd	€ 327	€ 326	€ 334	€ 346	€ 293	€ 435	€ 308	€ 337	€ 258
Maatschappelijke ondersteuning	€ 411	€ 639	€ 655	€ 391	€ 228	€ 496	€ 214	€ 284	€ 213
Volksgezondheid	€ 51	€ 68	€ 51	€ 46	€ 49	€ 44	€ 50	€ 46	€ 49
Sociaal domein	€ 1.316	€ 1.787	€ 1.640	€ 1.312	€ 961	€ 1.682	€ 949	€ 1.161	€ 860
Sociaal domein als geheel	€ 851	€ 1.339	€ 832	€ 766	€ 732	€ 838	€ 728	€ 776	€ 727
Totaal netto-lasten	€ 2.167	€ 3.126	€ 2.472	€ 2.078	€ 1.692	€ 2.520	€ 1.676	€ 1.937	€ 1.587

Tabel 7C - Gerealiseerde lasten 2019 (incl. algemene ondersteuning) in € per inwoner voor gemeenten ingedeeld naar SCP-typen. (Bron: CBS, gemeentelijke rekeningen 2018 en 2019 en eigen bewerking)

4.7 Conclusie

Over de verdeling op groothedsklasse kan worden gesteld dat de toename in lasten 5 tot 8 % bedraagt. Uitzondering hierbij zijn de G4, waar de stijging 1,1 % bedraagt. In absolute cijfers blijven de kosten per inwoner voor het sociaal domein bij de G4 wel het hoogste. Voor de andere geanalyseerde varianten geldt hetzelfde, de G4 vormt een uitzondering op de algemene trend. Gekeken naar de veranderingen van de G4 per cluster ten opzichte van het totaal van het cluster geldt dat voor *Inkomen & Participatie*, *Maatschappelijke ondersteuning* en *Infrastructuur & Leefomgeving* de stijging of (op sommige clusters) daling lager lag dan die van het totaal. Voor *Samenkracht & Burgerparticipatie* en *Cultuur & Onderwijs* geldt

dat de stijging of daling van de G4 hoger ligt dan die van het totaal. Verder was de stijging of daling van de G4 nagenoeg gelijk aan die van het totaal voor de clusters *Jeugd* en *Volksgezondheid*. Tot slot hebben de volgende typen gemeenten een meer dan gemiddelde stijging, ingedeeld per cluster:

1. *Inkomen & participatie*: 30.000 – 50.000 inwoners, zeer weinig en zeer veel jongeren, laag en gemiddeld besteedbaar inkomen, en krimpplattelandsgemeenten;
2. *Samenkracht & Burgerparticipatie*: zeer weinig jongeren, zeer laag gemiddeld besteedbaar inkomen, zeer veel SD%, en de G4;
3. *Jeugd*: 50.000 – 100.000 inwoners, zeer weinig jongeren, gemiddeld besteedbaar inkomen, zeer weinig SD%, veel SD%, en de G4;
4. *Maatschappelijke ondersteuning*: 20.000 – 30.000, 50.000 – 100.000 en 100.000 – 250.000 inwoners, weinig en veel jongeren, laag en gemiddeld besteedbaar inkomen, gemiddeld, veel en zeer veel SD%, en krimpplattelandsgemeenten;
5. *Volksgezondheid*: zeer veel SD%, en de G4;
6. *Cultuur & Onderwijs*: 100.000 – 250.000 inwoners, weinig jongeren, zeer laag en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen, veel en zeer veel SD%, en de G4;
7. *Infrastructuur & Leefomgeving*: 20.000 – 30.000, 50.000 – 100.000 en 100.000 – 250.000 inwoners, zeer weinig tot en met zeer veel jongeren, zeer laag, laag, hoog en zeer hoog gemiddeld besteedbaar inkomen, en zeer weinig, gemiddeld, veel en zeer veel SD%;
8. *Bestuur & Veiligheid*: 20.000 – 30.000 en 50.000 – 100.000 inwoners, gemiddeld aandeel jongeren, laag en gemiddeld besteedbaar inkomen, weinig en zeer veel SD%, en krimpplattelandssteden.

5. Conclusies

De vorige hoofdstukken bevatten conclusies die op de specifieke analyses zijn gebaseerd. De conclusies in dit hoofdstuk hebben betrekking op de gehele rapportage en hebben derhalve een algemener karakter.

5.1 Totale nettolasten van het sociaal domein stijgen in 2019 met € 1,4 miljard.

De totale nettolasten van het sociaal domein in de gemeentelijke rekeningen van 2019 bedragen € 22,7 miljard. Dit betekent een stijging van € 1,4 miljard ten opzichte van de gemeentelijke rekeningen in 2018 toen de omvang van het sociaal domein € 21,3 miljard bedroeg. Procentueel bedraagt de stijging 6,6% en deze is hoger dan in 2018 (4,2% - € 867 miljoen).

Qua omvang binnen het sociaal domein zijn de clusters *Jeugd* (€ 5.651 miljoen) en *Maatschappelijke ondersteuning* (€ 7.097 miljoen) het grootst. In absolute zin stijgen de nettolasten van deze twee clusters in 2019 ook het hardst. Gezamenlijk zijn ze verantwoordelijk voor € 1,1 miljard van de totale stijging van € 1,4 miljard in het sociaal domein.

5.2 Cluster *Jeugd* lost *Inkomen & Participatie* af als tweede cluster qua omvang: het structureel tekort loopt op

Het cluster *Jeugd* lost in 2019 het cluster *Inkomen & Participatie* af als het tweede cluster, gelet op de omvang. De stijging van de nettolasten voor het cluster *Jeugd* wordt onder andere veroorzaakt door het grotere beroep dat gedaan is in 2019 op de zorg voor jeugd. Dit heeft gezorgd voor een stijging van de aantallen. Daarnaast zijn de kosten voor de zorg voor jeugd in 2019 ook gestegen.

In dit rapport laten we het verschil zien tussen de feitelijke uitgaven die gemeenten doen voor het cluster *Jeugd* en de algemene uitkering vanuit het gemeentefonds die daar tegenover staat. Feitelijk gezien blijft het gerealiseerde tekort in de gemeentelijke rekeningen voor jeugd in 2019 (€ 1.399 miljoen) nagenoeg gelijk aan het tekort in 2018 (€ 1.405 miljoen). Hierbij moet echter wel worden opgemerkt dat in 2019 het Rijk een incidenteel bedrag van € 400 miljoen aan extra middelen ter beschikking heeft gesteld aan de gemeenten voor het cluster *Jeugd*. Zonder deze extra middelen bedroeg het tekort voor het cluster *Jeugd* ruim € 1,7 miljard. Dit is in overeenstemming met de conclusies die AEF hier eind 2020 over trok.

5.3 Cluster *Maatschappelijke ondersteuning* kent de grootste absolute stijging van nettolasten

Het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* kent in 2019 voor het eerst de grootste stijging van de nettolasten in absolute zin (€ 594 miljoen). Met name de netto lasten voor Maatwerkdienstverlening 18+ zorgen voor deze stijging. Mogelijke oorzaken hiervoor liggen bij de introductie van het abonnementstarief voor de Wmo. De "hulp bij het huishouden" kende voornamelijk een grote stijging tussen 2018 en 2019 (12,7%). Ook neemt het aantal mensen dat gebruik maakt van Wmo-voorzieningen toe. Dit wordt onder andere verklaard door de vergrijzing in Nederland.

5.4 Sinds 2015 zijn de nettolasten voor het sociaal domein gestegen met € 4,7 miljard.

Sinds 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het uitvoeren van de taken op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en arbeidsparticipatie: het sociaal domein. Sinds de invoering van de drie decentralisaties zijn vijf jaren verstreken. In deze periode is jaar op jaar geconcludeerd dat de nettolasten voor het sociaal domein zijn gestegen: van een omvang van € 18,0 miljard in 2015 naar € 22,7 miljard in 2019. Een stijging van ruim 25% in vijf jaar tijd. De beschikbare budgetten stijgen niet in dezelfde verhouding mee. Hieruit wordt duidelijk dat de ontwikkelingen in het sociaal domein de financiële positie van gemeenten steeds verder onder druk zetten.

6. Methodische verantwoording

Voor de methodische verantwoording komen aan de orde:

- ▶ gegevensbronnen;
- ▶ toerekening van overhead aan de beleidsmatige taakvelden (tot 2017: functies);
- ▶ fictieve budget jeugd en lasten jeugd;
- ▶ de onderscheiden categorieën gemeenten.

6.1 Gegevensbronnen

De data over gemeentelijke lasten en baten (eigenlijk betreft het 'lasten en baten'), zijn afkomstig van de CBS-site met 'open data'. De gemeentefondsgegevens komen van de internetrubriek van het ministerie van BZK.

6.2 Toerekening van overhead aan de beleidsmatige taakvelden (tot 2017: functies)

De basismethode is de aanpak zoals tot en met begroting 2016 is gevolgd in het 'Periodiek onderhoudsrapport gemeentefonds'. De kern is dat de som van de lasten voor algemene ondersteuning wordt toegerekend aan de beleidsmatige lastenclusters naar rato van hun omvang. Deze clusters bestaan uit het saldo van lasten en specifieke baten. De saldi van deze clusters sommeren tot een bedrag aan lasten dat wordt bekostigd uit de algemene middelen. Deze middelen bestaan uit de uitkering uit het gemeentefonds, de (netto-)opbrengsten van de OZB en (het saldo van) de overige eigen middelen (OEM). Tabel 8 illustreert de aanpak.

Tot en met 2016 bestond algemene ondersteuning uit het saldo van de functies:¹⁵
002, Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders;
005, Bestuurlijke samenwerking;
922, Algemene baten en lasten;
930, Uitvoering Wet WOZ;
940, Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen;
960, Saldo van kostenplaatsen.

In de jaarrekening 2016 beliepen de nettolasten van deze posten 2,6 miljard, waarvan de helft voor rekening van functie 002 kwam.

Het in dit verband grootste administratieve effect van het veranderde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) was dat de gemeenten vanaf 2017 verplicht werden het grootste deel van de algemene ondersteuning (ook wel als 'overhead' aangeduid) op één verzamelpost te boeken, namelijk op taakveld 0.4 ondersteuning

organisatie. In het kader van het gemeentefonds wordt ook taakveld 0.8 Overige baten en lasten tot algemene ondersteuning gerekend, al is het bedrag marginaal t.o.v. taakveld 0.4. In de jaarrekening 2017 beliepen de nettolasten op de taakvelden 0.4 en 0.8 5,5 miljard. In rekening 2018 was dit 5,8 miljard; de stijging ontstond mede doordat in 2017 nog niet alle gemeenten de relevante kosten op taakveld 0.4 hadden geboekt.

Het effect van de andere administratieve voorschriften m.i.v. 2017 was dat de kosten van de beleidsfuncties met rond 3 miljard daalden, waar een even grote stijging van de 'algemene ondersteuning' tegenover stond. Dat geeft een probleem voor de meerjarige vergelijking. Als we geen rekening houden met de andere administratieve verwerking van de algemene ondersteuning, zouden we ten onrechte kunnen concluderen dat de beleidsmatige lasten met 2,6 miljard zijn gedaald in 2018 (het saldo van een werkelijke lastenstijging van 0,4 miljard en 3,0 miljard minder toerekening van algemene ondersteuning).

Om die reden is in het rapport voor 2018 voor alle jaren de algemene ondersteuning toegerekend naar rato van de omvang van de lastenclusters. Dat is uiteraard een benadering van de werkelijkheid, een werkelijkheid die verder onbekend is. Doordat circa 3 miljard overhead op één plek wordt geboekt, weten we niet waar die 'thuishoort'. De crux van de verandering per 2017 was dat gemeenten allerlei verschillende manieren hadden om overhead toe te rekenen aan beleidsfuncties, wat de onderlinge vergelijking bemoeilijkte. Vandaar de vlucht naar voren: vrijwel alle overhead op één taakveld ('functies' gingen 'taakvelden' heten). De onderlinge vergelijking is daarmee verbeterd, maar de vergelijking met eerdere jaren is erdoor verslechterd. Op deze eenvoudige manier van toerekening is dan ook het een en ander af te dingen, maar dat geldt ook voor alternatieven. En één ding is zeker: niet toerekenen leidt zeker tot verkeerde conclusies. Aangezien deze methode voor eerdere jaren op deze manier is toegepast, is voor het rapport voor 2019 gekozen om dezelfde methode aan te houden, ter voorkoming van de eerdergenoemde verkeerde conclusies.

¹⁵ In die jaren werd ook functie 990, Saldo van de rekening na bestemming, tot 'algemene ondersteuning' gerekend. Dit is in onderhavig onderzoek niet overgenomen. Het saldo van de rekening is – conform de aanpak vanaf 2017 – tot de 'overige eigen middelen' gerekend. Een tweede afwijking van de POR-aanpak is dat ook aan functie 002 'Bestuursorganen' respectievelijk taakveld 0.1 'Bestuur' overhead is toegerekend.

Algemene ondersteuning toegerekend?	Nee	Ja
Lasten	JR 2019	JR 2019
Inkomen & Participatie	€ 4.680	€ 5.615
Samenkracht & Burgerparticipatie	€ 2.887	€ 3.490
Jeugd	€ 4.682	€ 5.651
Maatschappelijke ondersteuning	€ 5.936	€ 7.097
Volksgezondheid	€ 731	€ 889
Cultuur & Onderwijs	€ 6.020	€ 7.284
Infrastructuur & Leefomgeving	€ 3.082	€ 3.730
Bestuur & Veiligheid	€ 3.315	€ 3.699
Algemene ondersteuning	€ 6.125	€ 0
Totaal nettolasten	€ 37.457	€ 37.457
Sociaal domein	€ 18.915	€ 22.743
Overige sectoren	€ 18.542	€ 14.714
Baten	JR 2019	JR 2019
Gemeentefonds	€ 31.036	€ 31.036
Onroerendezaakbelasting (OZB)	€ 3.973	€ 3.973
Overige eigen middelen (OEM)	€ 2.448	€ 2.448
Totaal nettobaten	€ 37.457	€ 37.457
Saldo	€ -0	€ -0

Tabel 8 - Effecten van de evenredige toerekening geïllustreerd voor de rekeningen van 2018 op het niveau van lastenclusters.

6.3 Fictieve budget jeugd en lasten jeugd

De lasten voor het cluster *Jeugd* zijn de lasten inclusief de toegerekende algemene ondersteuning. Dat is van belang omdat de per 2015 overgehevelde bedragen voor het sociaal domein eveneens inclusief overhead zijn. Dus niet alleen voor de vergelijking door de jaren heen, maar ook voor de vergelijking tussen lasten en fictieve budgetten is de toerekening van belang. Het niet toerekenen zou tot de onjuiste conclusie kunnen leiden dat het met de tekorten in het sociaal domein wel meevalt.

Door de veranderingen van de administratieve voorschriften zijn er onvermijdelijke onnauwkeurigheden. Ten eerste door de al genoemde overhead. Ten tweede door de verandering van de samenstelling van de beleidsinhoudelijke indeling. De indeling van de functies t/m 2016 sluit beleidsinhoudelijk niet helemaal aan op die van de taakvelden vanaf 2017. Ten derde zijn er functies respectievelijk taakvelden die zowel lasten in zich bergen voor jongeren als voor volwassenen, terwijl de onderdelen van de (per 2015) naar het gemeentefonds overgehevelde budgetten een scheiding kent tussen jongeren en volwassenen. Daarom is op basis van uiteenlopende informatie een 'knip' gemaakt om 'jong' en 'volwassen' te onderscheiden. Een en ander betekent dat de berekende bedragen voor het fictieve budget en

de lasten – zoals weergegeven in figuur 3.2 in subparagraaf 3.1.3 – een onvermijdelijke foutmarge kennen. Hier is overigens sprake van een uitruil met vooral het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* (en in mindere mate met het cluster *Inkomen & Participatie*). Stel dat het 'echte' verschil in 2019 niet 1,4 miljard is maar 1,3 miljard, dan betekent dit dat het verschil bij (vooral) het cluster *Maatschappelijke ondersteuning* groter wordt. Met andere woorden: de onnauwkeurigheden vallen binnen het sociaal domein tegen elkaar weg.

6.4 Onderscheiden categorieën gemeenten

In het rapport voor 2018 zijn de gemeenten voor het eerst ingedeeld in groepen zodat deze aansluiten bij de gegevens van de meicirculaire 2019. Voor dit rapport zijn dezelfde groepen aangehouden, mede zodat deze door de jaren heen dezelfde samenstelling houden.

In tabel 9 wordt per categorisering kort aangegeven hoe deze tot stand zijn gekomen.

Categorisering	Bron van het criterium	Toepassing
Grootte qua inwoners	Het aantal inwoners in 2019 (bij de gemeentelijke indeling van 2019) volgens CBS.	Basis was de algemeen gebruikte indeling in inwonergroottesklassen. De klasse van 20 tot 50 duizend inwoners is gesplitst omdat ze meer dan de helft van het aantal gemeenten en een meer dan een derde van het aantal inwoners telt.
Aandeel jongeren in de bevolking	Idem het percentage jongeren tot 20 jaar op het aantal inwoners.	De gemeenten zijn eerst geordend van laag naar hoog en vervolgens zijn groepen gevormd die ongeveer hetzelfde aantal inwoners hadden, circa 3,5 miljoen inwoners per groep. Omdat de G4 door hun omvang af en toe de uitkomst van een enkele groep konden domineren, zijn die als aparte groep opgevoerd.
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	CBS-statistiek van inkomens met huishouden, gemiddeld per gemeente.	Analoog aan de aanpak bij jongeren.
Aandeel van het fictief budget sociaal domein	Data van het ministerie van BZK gepubliceerd bij de meicirculaire gemeentefonds 2019. De som van de 'sociale' delen van de algemene uitkering en de decentralisatie- en integratie-uitkering is per gemeente afgezet tegen het totaal van het gemeentefonds.	Analoog aan de aanpak bij jongeren.
SCP-typologie	Sociaal en Cultureel Planbureau	Basis was de door het SCP gemaakte typologie, enigszins aangepast voor het gemeentefonds en de financiële data uit rekening en begroting.

Tabel 9 - Overzicht van de totstandkoming van de categorieën.

Leden projectgroep

Aan de totstandkoming van dit rapport hebben verschillende mensen bijgedragen.

- ▶ Dhr. J. Huijts, procesmanager, Divosa, Utrecht
- ▶ Mw. M. van Dodeweerd, procesmanager, Divosa, Utrecht
- ▶ Mw. A. Dijke, adviseur, VNG, Den Haag
- ▶ Dhr. A. Kok, teamleider Gemeentefinanciën, VNG, Den Haag
- ▶ Dhr. H. Kuipers, voorzitter financiën en control, lid van het kernteam van het Netwerk Directeuren Sociaal Domein (NDSO) en voorzitter van de werkgroep Financiën en Control en Manager Samenleven, gemeente Amersfoort
- ▶ Dhr. E. Roest, programmamanager sociaal domein, gemeente Tilburg
- ▶ Dhr. B. Steiner, senior beleidsadviseur concernfinanciën, gemeente Den Haag
- ▶ Dhr. H. van de Klundert, senior businesscontroller sociaal domein, gemeente Eindhoven
- ▶ Dhr. H. Polderman, MT lid bedrijfsvoering & ontwikkeling, Sociale Dienst Drechtsteden
- ▶ Mw. M. van Scheppingen, sectorcontroller & plaatsvervangend directeur Weener XL werk & inkomen, gemeente 's-Hertogenbosch

Colofon

Auteurs:

- ▶ Dhr. A.J.M. Revenboer, partner BDO Advisory overheid, eindverantwoordelijk partner
- ▶ Dhr. M. Timmerman, senior adviseur BDO Advisory, projectleider
- ▶ Dhr. M.H.T. Dorst, adviseur BDO Advisory
- ▶ Mw. J.D.Q. Koster, junior adviseur BDO Advisory

nieuwe perspectieven

bdo.nl

Deze publicatie is zorgvuldig voorbereid en tot stand gekomen, maar is in algemene bewoordingen gesteld en bevat alleen informatie van algemene aard. De in deze publicatie opgenomen informatie kan komen uit algemeen verkrijgbare bronnen, zodat wij niet kunnen instaan of verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor de juistheid, volledigheid en actualiteit van de gebruikte informatie en de wijze waarop deze informatie in de publicatie is verwerkt. Daarbij bevat deze publicatie geen advies voor concrete situaties, zodat uitdrukkelijk wordt afgeraden om zonder advies van een deskundige op basis van de informatie in deze publicatie te handelen, na te laten of besluiten te nemen. Voor het verkrijgen van een advies dat is toegesneden op uw concrete situatie, kunt u zich wenden tot BDO Advisory B.V. of een van haar adviseurs. BDO Advisory B.V., de met haar gelieerde partijen en haar adviseurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelen, nalaten of het nemen van besluiten op basis van de informatie in deze publicatie.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op enige andere wijze, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

© BDO maart 2021

BDO is een op naam van Stichting BDO te Amsterdam geregistreerd merk.

In deze publicatie wordt **BDO** gebruikt ter aanduiding van de organisatie die onder de merknaam 'BDO' actief is op het gebied van de professionele dienstverlening (accountancy, belastingadvies en advisory).

BDO Advisory B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam 'BDO' optreden.

BDO is de merknaam die wordt gebruikt ter aanduiding van het BDO-netwerk en van elk van de BDO Member Firms.

04/2021 – PS2106